

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra Kulturních a náboženských studií

Imigrace a integrace cizinců v důsledku balkánských válek v 90. letech 20. stol.
Bakalářská práce

Autor: Jana Doláková

Studijní program: B7507/ Specializace v pedagogice

Studijní obor: 7507R090 /Transkulturní komunikace

Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Jana Doláková

Studium: P14K0101

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Transkulturní komunikace

Název bakalářské práce: **Imigrace a integrace cizinců v důsledku balkánských válek v 90. letech 20. stol.**

Název bakalářské práce AJ: Migration and Integration of foreigners as a result of the Balkan Wars in the 90s of the 20th Century

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce si klade za cíl analyzovat vývoj a charakteristické rysy české integrační politiky s důrazem na 90. léta 20. století, před a po vstupu cizinců prchajících před balkánskými konflikty. Práce by si měla především všimnout postojů českého státu v tomto období a zhodnotit úspěšnost integrace těchto osob. Základním metodologickým rámcem pro zpracování práce bude metoda analýzy veřejných politik (public policy analysis). Heuristická fáze: vyhledání vhodné literatury a dalších informačních zdrojů. Specifikování hlavní teze a metodologie práce. Stanovení struktury práce. Vypracování finálního textu bakalářské práce.

MAREŠ, M., KOPEČEK, L., PEČÍNKA, P., STÝSKALÍKOVÁ, V. : Etnické menšiny a česká politika. Analýza stranických přístupů k etnické a imigrační politice po roce 1989. ŠIŠKOVÁ, T.: Menšiny a migranti v České republice: My a oni v multikulturní společnosti 21. století. Praha 2001. VESELÝ, A. - NEKOLA, M.: Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe. Praha, 2007. GEERTZ, C.: Interpretace kultur. Praha: SLON 2000. ŠATAVA, L.: Jazyk a identita etnických menšin. Možnosti zachování a revitalizace.. Praha: SLON, 2009. BITTNEROVÁ, D., MORAVCOVÁ M. a kol.: Kdo jsem a kam patřím? Identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky.. Praha: Sofis, 2005

Garantující pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Oponent: ThLic. Petr František Burda, Th.D.

Datum zadání závěrečné práce: 25.11.2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu

V Hradci Králové dne
datum podpis

Děkuji Mgr. Petrovi Mackovi, Ph. D.za odborné vedení bakalářské práce a poskytnutí cenných rad.

Anotace

Doláková, Jana. *Imigrace a integrace cizinců v důsledku balkánských válek v 90. letech 20. stol.* Hradec Králové. Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. 53 s.
Bakalářská práce.

Práce si klade za cíl analyzovat vývoj a charakteristické rysy české integrační politiky s důrazem na 90. léta 20. století, před a po vstupu cizinců prchajících před balkánskými konflikty. Práce by si měla především všimnout postojů českého státu v tomto období a zhodnotit úspěšnost integrace těchto osob. Základním metodologickým rámcem pro zpracování práce bude metoda analýzy veřejných politik (public policy analysis).

Klíčová slova: imigrace, integrace, balkánské války, 90. léta, Česká republika

Annotation

Doláková, Jana. *Migration and Integration of foreigners as a result of the Balkan Wars in the 90s of the 20th Century*. Hradec Králové. Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. 53 pp. Bachelor Degree Thesis.

The purpose of this thesis is to analyze the development and characteristics of political integration of the last decade of the 20th Century. In particular the periods before and after the entrance of migrants displaced by the Balkan war. This work will explore the attitudes of the Czech state in this matter, and will also aim to assess the effectiveness of the integration of migrants to the Czech Republic from states affected by the conflict. The methodology used to determine the findings will be public policy analysis.

Keywords: immigration, integration, Balkan wars, the 90s, Czech Republic

OBSAH

ÚVOD	9
Terminologie	11
1 HISTORICKÝ KONTEXT	13
1.1 Balkánské spory	13
1.2 J. B. Tito.....	14
1.3 Konec federace	16
1.3.1 Jugoslávské války	18
2 SITUACE V ČR, společenské klima	20
2.1 Společenské klima	20
2.2 Spolužití	22
2.3 Postoje osobností České republiky	24
3 MIGRAČNÍ POLITIKA.....	28
3.1 Návratové migrace, první imigranti.....	28
3.2 Fáze migrační politiky v ČR.....	29
3.3 Strategie migrační politiky.....	29
3.4 Legislativa.....	31
4 INTEGRACE.....	32
4.1 Integroční přístupy	33
4.2 Typy migrantů.....	34
4.3 Azyl.....	36
4.3.1 Uprchlíkové tábory	37
4.4 Neziskové organizace	38
4.4.1 SIMI	39
5 KONKRÉTNÍ LIDÉ	40
5.1 Lazićovi	40
5.2 Zvezdana Marković	40

5.3	Umělci, Podboj a Popaja.....	41
5.4	Jesenka Rešidović	42
5.4.1	Začátky v Čechách.....	42
5.4.2	Barevná škála.....	42
5.4.3	Dva domovy.....	43
5.5	Igor Blažević a Člověk v tísní.....	44
5.6	Čech s jugoslávskou manželkou	44
5.7	Ženy od vedle.....	45
6	TRANSKULTURNÍ VHLED	47
	ZÁVĚR	50
	LITERATURA.....	51
	PŘÍLOHY	54
	Příloha A – Obrázky.....	54
	Příloha B – Odpověď SUZ MV	60

ÚVOD

90. léta pro naši společnost znamenala mnoho změn, byl to čas hledání a nalézání a také ztrát a velkých očekávání. Končí studená válka, padá železná opona, máme naději na lepší svět, vítáme svobodu, nové možnosti, otevřenost Evropy. V tomto období, které nebylo pro naši společnost jednoduché, protože jsme se teprve učili demokracii a stáli jsme na začátku nové epochy, jsme přijali migranty z Balkánu. Jak se nám to podařilo? Vypadá to, že migranti, kteří přišli tehdy ještě do Československa, se včlenili do naší společnosti bez větších problémů k naší i vlastní spokojenosti, ale je to opravdu tak? Myslím, že se můžeme snažit najít styčné body, i když je dnešní situace v mnoha ohledech rozdílná, a využít tuto zkušenost pro další práci v migrační politice a sociální práci, neboť začlenění uprchlíků je složitá a dlouhodobá záležitost a naráží na spoustu překážek, ať už legislativních, tak i praktického života na obou stranách, tedy na straně přijímaného i přijímajícího.

Pokud chci srozumitelně objasnit otázku, co tvořilo v devadesátých letech specifikum přijetí migrantů, je třeba popsat, jaká byla společenská situace, politika, legislativa a realita integrace migrantů. K tomu bych ráda doplnila, jaké by mohlo být využití této zkušenosti pro současnost.

Ve své práci bych chtěla zodpovědět otázky, v jakém duchu se nesla veřejná diskuze a jakou měrou přispěla v tomto období politická reprezentace a legislativa při integraci migrantů, kteří k nám přišli z Balkánu. Rovněž mě zajímá, nakolik zkušenost z 90. let ovlivnila náš dnešní přístup k migrantům a zdali a v čem se změnily zákony.

V první části práce bych se chtěla na chvíli zastavit u událostí, které předcházely odchodu stovek osob z Balkánu. Myslím, že je to důležité z hlediska pochopení motivace a jednání těchto lidí. Měl pro ně odchod z Balkánu důvod, byl nevyhnutelný, kam chtěli jít a plánovali návrat?

V další části bych se zaměřila na situaci v České republice. Jaké zde byly podmínky k přijetí uprchlíků, kdo se zasloužil o jejich přijetí a jaká byla nálada ve společnosti, tedy stavěla se veřejnost k přijetí migrantů vstřícně nebo odmítavě?

Třetí část věnuji migrační politice. Jaká byla a jak se mění, co je podstatné a jak funguje. Které osobnosti ji nejvíce ovlivnily? Rovněž je důležité, jaká byla legislativa, jsou-li dostatečné zákony a jak jsou využívány a také, jak se s nimi pracuje. Jsou aktualizovány a splňují potřeby doby?

Čtvrtá část se zabývá integrací uprchlíků v České republice. Co lze pro tyto lidi udělat a jak se podílejí na integraci stát a neziskové organizace. Máme ty správné nástroje a je integrace nutná?

Část pátá je takovým doplňkem a dokreslením situace na příkladu osob, které se usadili v České republice natrvalo. Jak se dnes dívají na své postavení v ČR, jak oni prožívali integraci a byla-li z jejich pohledu úspěšná. Proč dnes žijí v ČR a plánují se ještě vrátit?

Transkulturní přesah pokrývá šestá část práce. Politika, legislativa i instituce jsou důležitou součástí integrace, nicméně za vším musíme hledat především člověka. Je otázka, zdali na to nezapomínáme.

V závěru práce bych chtěla zodpovědět otázky, nakolik bylo přijetí uprchlíků úspěšné, co bylo přínosem, co se nám povedlo a co naopak by mělo být do budoucna jinak. Stěžejní pro dnešek by mělo být, jak tuto zkušenost využít.

Terminologie

Termíny, které si musím definovat, dříve než se budu podrobně věnovat jednotlivým částem práce podle vytyčených cílů, tak jak je vymezuje Ministerstvo vnitra ČR a Zákon č. 273/2001 Sb.

Migrace - přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje.

Integrace - Integrace imigrantů je přirozeným důsledkem migrace. Je chápána jako proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Integrace imigrantů je komplexním jevem, který má své podmínky a politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty.

Azyl - ochranný pobyt, který stát poskytuje státnímu příslušníku třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti v souvislosti s jejím pronásledováním zpravidla z důvodů politických (v ČR jsou důvody udělení azylu specifikovány v zákoně o azylu).

Azylant / poživatel doplňkové ochrany - cizinec s přiznanou mezinárodní ochranou ve formě azylu nebo doplňkové ochrany.

Uprchlík podle Konvence - osoba, která je uznána jako uprchlík podle kritérií Ženevské konvence z roku 1951. Jde o osobu, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů. Právní řád ČR s tímto pojmem ovšem nepracuje. Pojem je možné vykládat širěji a bez přímého vztahu k právnímu postavení, tedy jako osobu, která opouští zemi svého původu z důvodů uvedených v Ženevské konvenci. Často bývá nesprávně zaměňován s pojmem migranta obecně.

Cizinec - je každá fyzická osoba, která není občanem České republiky. Pro účely zákona o pobytu cizinců se cizincem rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie;¹

Národnostní menšina - společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva

¹ Migrace: Slovníček pojmů. MVČR [online]. [cit. 2017/04/01]Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo. Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.²

16. prosince 1992 vyhlásilo usnesením předsednictvo České národní rady Listinu základních práv a svobod součástí ústavního pořádku České republiky.

V Listině práv a svobod, které je na místě v tomto kontextu připomenout, je zaručena rovnost všem lidem, bez výjimky. Každý člověk má tedy právo se také rozhodnout, jaká bude jeho národnost a nesmí být v tomto směru nijak ovlivňován a nesmí být na něj konán nátlak. Česká republika poskytuje azyl takovým cizincům, kteří jsou za uplatňování politických práv a svobod pronásledováni, ale udělení může rovněž odmítnout všem, kteří jednají s nimi v rozporu.³

² Zákon č. 273/2001 Sb.: Zákon o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. *Zákony pro lidi: Sbírka zákonů ČR* [online]. 2001 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-273>

³Srov. Listina práv a svobod 2/1993 Sb.

1 HISTORICKÝ KONTEXT

Označení Balkánci je příliš široké, budu se zde zabývat jen některými obyvateli balkánského poloostrova, kteří jsou z bývalé Jugoslávie, především pak zemí Srbsko, Bosna a Hercegovina, Makedonie, Slovinsko, Chorvatsko a Kosovo.

1.1 Balkánské spory

Balkánský poloostrov, respektive jeho obyvatelé, bývá označován za historicky dlouhodobě problémové místo s mnoha konflikty, nicméně je to také místo, kde dlouho žila v pospolitosti různá etnika, různá náboženství.

Konflikt mezi balkánskými národy narůstal postupně. Nejstarší kořeny problémů můžeme vysledovat v roztržce mezi západní a východní částí římské říše, která s sebou přinesla nesváry mezi jižními Slovany a měla velký dopad kulturní. V 18. a 19. století si většina lidí na Balkáně obstarávala obživu zemědělstvím, průmysl tu v podstatě neexistoval a obchod se týkal převážně pobřeží. Velká města zde byla asi tři a jen pár městeček a také hustota obyvatelstva byla nízká. Objevovaly se zde konflikty, a to i ozbrojené, ale zpravidla pouze lokální a neprolínaly jednotlivými hranicemi.⁴

Jižní Slované žijí ve třech rozdílných kulturních a civilizačních okruzích, západní křesťanství katolické, východní křesťanství pravoslavné a oblast orientální islámské kultury. Jde tedy o dlouhodobý boj o tato území. Nechci se však zabývat dalekou historií, omezila bych se na konflikt, který zapříčinil odchod obyvatel ze svých domovů a jeho bezprostřední pozadí v 90. letech 20. století.

Ve 20. století se uskutečnily dva neúspěšné pokusy o vyřešení národnostních problémů. V prosinci 1918, kdy bylo vytvořeno Království Srbů, Chorvatů a Slovinců a po rozpadu Osmanské říše a habsburské monarchie změnou hranic, kdy vznikla Jugoslávie. Nejpočetnější a nejdůležitější státy, Srbové a Chorvati, však oslabovaly jednotu země spory o moc. První skutečně odpovědný pokus o sjednocení zemí byla dohoda Sporazum v roce 1939, kterou však překazila nastupující válka. Ta opět rozpoutala konflikty.⁵

⁴Srov. GLENNY, Misha. *Balkán: 1804-1999 : nacionalismus, válka a velmoci*. Praha: BB art, 2003, s. 20-1. ISBN 80-7257-976-2.

⁵Srov. NAIMARK, Norman M. *Plameny nenávisti: etnické čistky v Evropě 20. století*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Knihnice Dějin a současnosti, s. 129. ISBN 80-7106-751-2

Hovoříme-li o sjednocování, důležitým momentem bylo období po 2. světové válce. To se ocitla Jugoslávie pod taktovkou jednoho muže, muže obdivovaného a milovaného i nenáviděného a kritizovaného.

1.2 J. B. Tito

Jugoslávii tvořilo 6 republik, 5 národů, 4 jazyky, 3 náboženství, 2 abecedy a jeden Tito

Josif Broz se narodil 7. května 1892 v chorvatské vesnici Kumrovec a žil zde v největším domě, přesto v bídě, neboť jeho otec byl rolník. Tito pocházel ze smíšeného manželství, otec byl Chorvat, matka Slovinka. On sám se vyučil zámečníkem a pracoval na různých místech Rakousko-Uherské říše. Pro nás Čechy je zajímavé, že v roce 1912 pracoval i v továrně Kolben a Daněk v Jincích-Čenkově.

V 1. světové válce, kam se sám přihlásil, se prokázala jeho odvaha a vůdcovský talent. Byl zraněn a dva roky pobýval v táborech pro válečné zajatce. V pracovním táboře na Urale se stal vůdcem vězňů. Ve dvacátých letech pak spolupracoval s ilegální Komunistickou stranou, to už měl Tito manželku a syna. Pro bolševickou agitaci byl v roce 1928 postaven před soud a strávil pět let ve vězení. Po jeho propuštění, byla již strana takřka rozprášena. Tito se připojil v SSSR k jejímu ilegálnímu vedení. Tam navštěvoval přednášky Kominterny, ale žil zde ve strachu. Stalin zlikvidoval vedení polských komunistů a většinu toho jugoslávského, Tito sám měl štěstí, že přestál stalinovské čistky, snad, že nebyl intelektuál, snad, že donášel NKVD.

Koncem třicátých let se vrátil zpátky do vlasti, bylo mu 45 let. Spojil se s několika aktivisty z různých částí Jugoslávie, kteří se vzájemně doplňovali ve svých schopnostech. Ve 2. světové válce se významně podílel na partyzánském hnutí, které sdružovalo muže různých národností. Titovi partyzáni vytvořili nový druhý jugoslávský stát.⁶ Byl to právě Tito, kdo se také po válce, kdy se stal posléze hlavou Jugoslávie, postaral o sjednocení země i o její prosperitu. Tito však neřešil národnostní otázky, ale potlačoval je. Skrytou hrozbu stability představovaly vztahy mezi Srby a Chorvaty a Srby a Albánci v Kosovu.⁷

⁶Srov. NAIMARK, Norman M. *Plameny nenávisti: etnické čistky v Evropě 20. století*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Knižnice Dějin a současnosti, s. 130. ISBN 80-7106-751-2.

⁷Srov. GLENNY, Misha. *Balkán: 1804-1999 : nacionalismus, válka a velmocí*. Praha: BB art, 2003, s. 440-442. ISBN 80-7257-976-2.

Titova Jugoslávie je sousloví velice dobře známé z minulých let, dob „Železné opony“. Ačkoliv se Tito inspiroval stalinismem, socialistická Jugoslávie se vyvíjela jinak než ostatní socialistické státy v té době. Zdejší socialismus se označoval jako tzv. socialismus de luxe. J. B. Tito se snažil o sekularizaci států, aby se smazaly rozdíly mezi jednotlivými zeměmi, ale bezúspěšně, přes jeho veškeré snahy, Chorvatsko bylo i nadále převážně katolické, Srbové a Makedonci zase spíše pravoslavného vyznání. V době vlády Tita se tyto země potýkaly s problémy a proběhlo zde několik národnostních i náboženských nepokojů, které však Tito dokázal potlačit „pevnou rukou“.

V 50. až 60. letech zavedl Tito určitý způsob decentralizace rozhodovacích procesů a povolil experimentování s tzv. dělnickou samosprávou v továrnách. Byly to inovace, které vyvstaly z rozdílů zeměpisných i národnostních a také z ekonomické nutnosti.⁸ Tito jednou demokratizaci využil, jindy, pokud se bál ztráty moci, ji zavrhl.

Dva hlavní problémy, které měly vliv na stabilitu země, byla nevyřešená otázka rolnictva a jeho odliv do měst, která prohlubuje propast mezi městem a venkovem v 70. a 80. letech a pak také emigrace za prací do Západní Evropy jako sezónní dělnictvo, které se opět vrátilo, vzhledem k poklesu západních ekonomik. To vše způsobilo v 80. letech velké zadlužení zemí. Tito se v této době navrácí opět ke komunistickým represím. Společně s Kardeljem, který mu ještě zbyl z původních aktivistů, zastavili reformy a aby upevnili svoji moc, probouzeli nesnášenlivost Záhřebu proti Bělehradu. 4. května 1980 Tito umírá v Lublani.⁹ Tím začíná nová epocha tehdejší Jugoslávie.

V této době nastává napětí v Kosovu, kde musí policie spolu s armádou potlačit vzpouru. Chorvatsko a Slovinsko zase kritizovaly systém pro dluhy, nucenou solidaritu s chudšími republikami a velkou míru korupce. Po Titově smrti jugoslávské republiky fungovaly v rámci federace naprosto samostatně, měly své vlastní dějiny, své problémy, své úspěchy. Bylo to 6 republik a dvě autonomní oblasti, Vojvodina a Kosovo. Co se týče náboženství Slovinsko a Chorvatsko převážně byly katolické, Srbsko, Makedonie, Černá hora a Bosna zase pravoslavné a muslimské, ačkoli po 2. světové válce tyto

⁸Srov. JUDT, Tony. *Poválečná Evropa: historie po roce 1945*. V Praze: Slovart, 2008, s. 441. ISBN 978-80-7391-025-9.

⁹Srov. GLENNY, Misha. *Balkán: 1804-1999 : nacionalismus, válka a velmocí*. Praha: BB art, 2003, s. 452-4. ISBN 80-7257-976-2.

odlišnosti již částečně mizely, zvláště ve městech. Tato generace, to byli opravdu spíše Jugoslávci.¹⁰

1.3 Konec federace

Počátek osmdesátých let tedy znamená pro Jugoslávii krizi, zadlužení státu, postupné zvyšování inflace, snížení životní úrovně. V této době, v roce 1986, Srbsko, které se považovalo za poškozené „titovskou“ politikou, která mu nepřála a také ekonomickými ztrátami z druhé světové války, prostřednictvím svých komunistických vůdců, využilo memorandum Srbské akademie věd jako svou propagandu. K moci se dostal Slobodan Milošević. Tomu se podařilo provést změny v Ústavě, odebrat Kosovu statut autonomie a změnit vedení v Černé hoře, Vojvodině a Kosovu ve prospěch Srbska. Miloševićova snaha o rozbití federace byla podpořena jeho zvolením srbským prezidentem. Návrhy chorvatského prezidenta Franjo Tudjmana odmítal s odůvodněním nutnosti změny hranic kvůli menšinám, podněcoval povstání srbské menšiny v Chorvatsku a vyzbrojil Jugoslávskou lidovou armádu. Na jaře 1991 vyvolalo Srbsko ústavní krizi, když při jednání šesti prezidentů, odmítlo zvolit chorvatského prezidenta do čela federace.

Spory o hranice jednotlivých jugoslávských států mají kořeny v poválečném uspořádání, kdy se hranice tvořily podle historických základů a stát připadl tomu, kdo v něm měl národnostní většinu. Tím vznikla meandrová linie, která nebyla příliš spolehlivou hranicí a je také jednou z příčin občanské války.

Vlivem silícího reformního hnutí a odporem proti komunistické vládě proběhlo v roce 1991 referendum a následně vyhlásilo Chorvatsko a Slovinsko nezávislost. To bylo zahájení procesu tzv. oddělování od Jugoslávie. Se „Srboslavií“, tedy nadvládou Srbska, nechtějí mít něco společného. Začala se rozpadat federace. Předvídal se problém v Bosně a Hercegovině a také Krajíně. Problém spočíval v tom, že mnoho Srbů žilo mimo Srbskou republiku. Chorvatsko těmto odmítlo uznat autonomii a v reakci na to byla na třetině území vyhlášena Republika Srbská krajina a byla odsud vyhnána také většina etnických Chorvatů. Během operace Bouře v srpnu 1995 bylo vyhnáno do Srbska asi 200 000 Srbů z Krajiny. Konflikty se zostřovaly. Z federace se tedy postupně odtrhlo Slovinsko, Chorvatsko, Makedonie a Bosna a Hercegovina. Zůstaly tedy Srbsko a Černá Hora jako Svazová republika Jugoslávie. OSN tuto federaci přijala, i když ne

¹⁰Srov. JUDT, Tony. *Poválečná Evropa: historie po roce 1945*. V Praze: Slovart, 2008, s. 685. ISBN 978-80-7391-025-9.

jako stát zastupující Jugoslávii. V roce 1998 již hrozila v Kosovu humanitární krize, zhoršovaly se konflikty mezi Srbskem a Kosovem a Rada bezpečnosti OSN odsoudila násilí na obou stranách a vyjádřila hluboké znepokojení nad současnou situací, schválila Rezoluci 1199, která vyhodnotila, že toto zhoršení situace představovalo hrozbu pro zdejší mír a bezpečnost.¹¹ Rusko a Čína však nesouhlasily s použitím všech dostupných prostředků a opatření.

Rozsah vytváření a rozpadání států po roce 1989 byl srovnatelný s důsledky Versaillské smlouvy po 1. světové válce a v určitých případech i dramatičtější, a to je právě případ rozpadu jugoslávské federace. Hned tři státy vzniklé po první světové válce se rozpadají, Československo, Jugoslávie a Sovětský Svaz. Tento rozpad je způsoben eskalací nacionalismu, v Československu pokojnou cestou, v Sovětském Svazu a Jugoslávii je spojen s násilím, nastupuje tedy „nacionalismus jako poslední slovo komunismu“.¹²

Osud těchto států předznamenal události, které se odehrály v Německu, které bylo ovšem ojedinělým případem fúze. Postoj Francie a Británie nebyl zpočátku ke sjednocení Německa souhlasný, tyto velmoci měly obavy z německé moci. Ústupky vůči sjednocení Německa také oslabily politickou pozici Michaila Gorbačova.¹³

Postoj Německa k rozporům a konfliktům Jugoslávie v 90. letech byl podobný jako za druhé světové války. I tehdy se Německo postavilo na stranu Chorvatska, které se, s odkazem na Ustašovce, snažilo povstalce, kterými byli zejména Srbové, zničit. Hitler, který chtěl dobýt a podmanit Jugoslávii, potřeboval zlikvidovat především partyzány a zejména jejich vůdce Tita. Po padesáti letech se Německo znovu přidalo na stranu svého někdejšího spojence, Chorvatska, a uznalo jeho samostatnost.

¹¹Srov. *Informační centrum OSN v Praze: Zpravodajství* [online]. 2000 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://www.archiv.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=708>

¹²Srov. HOLÝ, Ladislav. *Malý český člověk a skvělý český národ: národní identita a postkomunistická transformace společnosti*. Vyd. 2. Přeložil Zdeněk UHEREK. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studie (Sociologické nakladatelství), s. 15. ISBN 978-80-7419-018-6.

¹³Srov. JUDT, Tony. *Poválečná Evropa: historie po roce 1945*. V Praze: Slovart, 2008, s. 615 ISBN 978-80-7391-025-9.

1.3.1 Jugoslávské války

Jsou dva protichůdné výklady k vysvětlení masakrů a občanské války. Jeden říká, sdílí ho západní sdělovací prostředky a někteří evropští a američtí politici, že Balkán je kotol odvěkých sporů a nenávistí, který vytažením pojistného ventilu explodoval a druhý, tedy někteří historikové a zahraniční analytici, tvrdí, že na vině je okolní svět, tedy Turecko, Británie, Francie, Rusko, Rakousko, Itálie, Německo, jejichž vměšování rozjitřilo sporné otázky.¹⁴ Oba výklady mají své opodstatnění a mohlo se zde spojit více faktorů.

První závažný konflikt se datuje k roku 1991 a trval několik týdnů, byl to jugoslávský útok proti Slovinsku. Armáda se tehdy stáhla a nechala Slovinsko opustit federaci.

Krvavější a delší byla válka mezi Chorvatskem a srbskou menšinou podporovanou jugoslávskými ozbrojenými silami. Zde OSN dojednala příměří.

Třetí byl konflikt v Bosně a Hercegovině. V roce 1992 hlasovali Chorvaté a zdejší muslimové pro nezávislost, ale bosensští Srbové vyhlásili válku a začali bojovat za odtržení svého území, které bylo pojmenováno Republika Srbska, a i zde byli podporováni Jugoslávskou armádou. Obléhali řadu bosenských měst, zejména Sarajevo.

V roce 1993 vypukla paralelní válka mezi bosenskými Chorvaty a muslimy, kdy Chorvati chtěli vybojovat svou část v Hercegovině.

Sarajevo, které bývalo kosmopolitním městem a chloubou střední Evropy, bylo zničeno. Most nad řekou Neretvou, v Mostaru, symbol tolerantního soužití, byl rozstřílen. Bezmyšlenkovitá nenávisť, propaganda, vliv autorit a politické cíle rozdělily sousedy, rodiny, zničily tuto zemi.¹⁵

Když tyto války skončily a Slobodan Milošević vše prohrál, obrátil svou pozornost ke Kosovu. Na jaře 1999 válka o Kosovo vyvrcholila bezprecedentním útokem NATO proti Srbsku, aby zabránili Miloševićovi Kosovo zničit nebo z něj vyhnat albánské obyvatelstvo.¹⁶ V únoru 2008 s podporou USA a Evropské Unie vyhlásilo Kosovo nezávislost na Srbsku.

¹⁴Srov. JUDT, Tony. *Poválečná Evropa: historie po roce 1945*. V Praze: Slovart, 2008, s. 684. ISBN 978-80-7391-025-9.

¹⁵Srov. JUDT, Tony. *Poválečná Evropa: historie po roce 1945*. V Praze: Slovart, 2008, s. 704-705. ISBN 978-80-7391-025-9.

¹⁶Srov. JUDT, Tony. *Poválečná Evropa: historie po roce 1945*. V Praze: Slovart, 2008, s. 693-4. ISBN 978-80-7391-025-9.

Od zahájení útoků v bývalé Jugoslávii muselo opustit svůj domov 860 000 obyvatel. ¹⁷ Někteří z nich přišli k nám do Čech, někteří zde i zůstali. Museli odejít, neboť byli vyhnáni za svých domovů nebo utekli, aby si zachránily život. Mysleli, že se za pár měsíců vrátí.

V roce 2015 se šéf NATO Jens Stoltenberg omluvil za bombardování Bělehradu.

¹⁷Srov. BEČKOVÁ, Hana, Miluše DOHNALOVÁ, Jakub DVORÁČEK a další. *15 let jsou uprchlíci u nás: Sborník prací vycházející z dat 1990 - 2004*. Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, 2005, s. 151

2 SITUACE V ČR, společenské klima

„Kdo je host, není domácí.“ Barth, 1969

Lidé, kteří museli opustit své domovy, přicházejí také do Čech. Prchají z nebezpečí války do nejistoty, nového prostředí, s očekáváním pomoci v jejich těžké situaci.

2.1 Společenské klima

Jak bychom charakterizovali Českou republiku v 90. letech?

Česká republika a 90. léta znamenala na jedné straně obtížné období, kdy se utváří po mnoha letech nesvobody nová demokracie, ale současně se ještě v lidech vyskytuje euforické nadšení, nadějná očekávání, iluze a víra. V této době, kdy jsme se snažili budovat „nový“ stát, byli naši sousedé, státy, kam jsme rádi jezdili na dovolenou a měli tam přátele, ve velkých konfliktech. Většinou jsme byli zděšeni, co se ve státech bývalé Jugoslávie děje, ale čím déle se konflikt vlekl, jako bychom otupěli a přestali vnímat a soustředili se na své domácí starosti.

Nutno však podotknout, že v Čechách a také na Moravě a Slezsku byla jen velice malá podpora bombardování a spíše nesouhlas s leteckými útoky NATO.¹⁸

Byli jsme tehdy vstřícnější nebo jsme v nových podmínkách ještě užívali staré vzorce, nekomunikovali své názory a byli mlčícím davem? Jistě byla situace jiná, svoboda byla pro nás na prvním místě, pociťovali jsme slovanskou vzájemnost, neměli negativní zkušenost s muslimy a vlastně ani nevěděli, že lidé, kteří k nám přicházejí z Jugoslávie, jsou často muslimové, na náboženství jsme se neptali. Byla většina z nás přírůpobivými liberály? Tyto otázky mě mimořádně zajímaly a dlouho a složitě jsem hledala odpovědi.

Jak to tedy vypadalo v Čechách v době balkánského konfliktu? Na podnět MZV se rušily zájezdy do Chorvatska a dalších států Jugoslávie. V době bombardování se konaly na protest demonstrace.¹⁹ Nicméně zájem o dění v Jugoslávii a bývalé Jugoslávii u většiny veřejnosti umdlával. Konflikt byl dlouhý, většina obyvatel České republiky ani nevěděla, co se doopravdy dělo. V postoji k imigrantům jsme byly opatrnější, stejně jako ostatní postkomunistické země, vzhledem k Západu, který byl pozitivnější.²⁰ Proč?

¹⁸Srov. MATOUŠKOVÁ, Markéta. *Den poté, aneb, Byla jsem v Jugoslávii*. Praha: Otakar II., c1999, s. 118. ISBN 8090268749.

¹⁹Srov. MATOUŠKOVÁ, Markéta. *"Den poté", aneb, Byla jsem v Jugoslávii*. Praha: Otakar II, 1999, s. 118. ISBN 8090268749.

²⁰ Srov. LEONTIYEVA, Yanaa Martin VÁVRA. *Postoje k imigrantům*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2009. ISBN 978-80-7330-173-6, s. 49

Nebyli jsme zvyklí na cizince, západní země měly s nimi většinou dlouhou zkušenost, mnohem častější osobní kontakt, bylo tam více smíšených manželství, lidé tam již měli známé mezi cizinci, někdy i příbuzné. Osobní znalost cizinců mělo u nás kolem 50-ti procent obyvatel a lidé v ČR měli názor, že přijímání imigrantů přispělo ke zvýšení nezaměstnanosti.²¹ Také trestná činnost cizinců byla více viditelná. Pokud spáchal trestný čin cizinec, byla všude uváděna jeho národnost. Pavel Barša zmiňuje, že nevstřícný postoj části obyvatel existoval v 90. letech i vůči emigrantům, kteří se vraceli zpět do vlasti.²²

Panovala obava, že ve veřejné diskuzi může získat převahu populistická a xenofobní rétorika. Veřejná diskuze se vlastně nekonala. Byli jsme na prahu budování občanské společnosti a s otevřením hranic se učili překonávat občansko-civilizační bariéry.²³

Ve sborníku Správy uprchlických zařízení (SUZ) z roku 2005 se uvádí, že reakce české veřejnosti byla zpočátku velice příznivá a obce, soukromí podnikatelé a další subjekty nabízely k dispozici ubytování s celkovou kapacitou 10 000 lůžek. Někteří občané ubytovali uprchlíky i ve vlastních domech. Ačkoli byli Kosovští Albánci většinou přijímáni příznivě, byly rozšiřovány i některé dezinformace, kterým musela SUZ čelit, například nebezpečí epidemií. Většina osob z Kosova bylo muslimského vyznání a většina z nich uváděla jako nejvyšší dosažené vzdělání základní nebo středoškolské, tyto rodiny, které u nás pobývali, měli převážně jedno až tři děti.

Humanitární střediska navštěvovali i politici (Havel, Ruml a další). Rovněž byly pořádány různé sportovní a společenské akce, které pomáhaly vytvářet komunikační mosty mezi nimi a českou veřejností. Studenti Albanistiky na Filosofické fakultě UK vytvořili albánsko-český slovník s podporou nadace Fidlovačka a iniciativě Elišky Balzerové.

V místech, která se nacházela kolem humanitárních středisek, došlo k většímu rozvoji soukromého podnikání a otevřela se také nová pracovní místa.²⁴

Blíže už se dnes nedá určit přesný pobyt a pohyb imigrantů.²⁵

²¹ Srov. LEONTIYEVA, Yana a Martin VÁVRA. *Postoje k imigrantům*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2009. ISBN 978-80-7330-173-6, s. 46

²² Srov. BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, s. 211. ISBN 80-210-3875-6.

²³ Srov. HRUBEC, Marek, ed. *Demokracie, veřejnost a občanská společnost*. Praha: Filosofia, 2004. *Filosofie a sociální vědy*, s.249. ISBN 80-7007-211-3.

²⁴ Srov. BEČKOVÁ, Hana, Miluše DOHNALOVÁ, Jakub DVOŘÁČEK a další. *15 let jsou uprchlíci u nás: Sborník prací vycházející z dat 1990 - 2004*. Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, s. 181. 2005.

V červnu 2008 Centrum pro výzkum veřejného mínění zkoumalo postoj občanů metodou osobního rozhovoru tazatele s respondentem Občané o uznání Kosova vládou ČR. Rozhodný souhlas vyslovilo 9%, spíše souhlasilo 21%, rozhodně nesouhlasilo 13%, ale nejvíce bylo těch, kteří nevěděli, 39% respondentů. Z velké části byla česká veřejnost nevyhraněná, takový byl i postoj k imigrantům z Balkánu.²⁶

2.2 Spolužití

Americký sociolog Merton uvádí čtyři základní typy postojů a chování vůči menšinám:

Neochvějný liberál jako ten, který nemá žádné předsudky vůči menšinám a odmítá se podílet na diskriminaci, i když mu to může přivodit osobní riziko.

Přizpůsobivý liberál se považuje za osobu bez předsudků, ale odmítá jednat v rozporu s ostatními, pokud by na to měl doplácet.

Opatrný rasista má sice proti menšinám předsudky, ale tlaky zákonné nebo i společenské nebo finanční zájmy ho vedou k tomu, že se chová rovnostářsky.

Aktivní rasista pociťuje silné předsudky vůči jiným etnickým skupinám a také je skutečně diskriminuje.²⁷

Mám-li zhodnotit české obyvatelstvo a jeho přístup k imigrantům, většina populace by patřila mezi přizpůsobivé liberály a opatrné rasisty. Máme v povaze z let minulých tu tendenci jít s davem a nevyčnívat. Mnoho lidí si dnes už ani nevzpomíná, že jsme v devadesátých letech řešili uprchlíky z Balkánu. Byla to lhostejnost? Možná zčásti ano, ale nejen to. Byli jsme neinformovaní, nepřipravení, neznalí a vážnost situace si leckdo ani neuvědomoval.

Svoje první zkušenosti po příchodu do České republiky vylíčila také žena, 78 let, původem ze Srbska: „Byly jsme tam samé ženské s dětmi, co utíkaly před válkou. Celé vystrašené. A nikdo, nikdo nikdy, se z té vesnice nepřišel zeptat, zda něco nepotřebujeme. Naše děti s českými chodily do školy a vůbec je to nenapadlo. To bylo pro nás šokující. Říkaly jsme si, co to je proboha za lidi, že nepomůžou ženským

²⁶ Info, Tisková zpráva, 25. 7.2008, Naše společnost 2008, v08-06

²⁷ Srov. GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999, str. 235.

ISBN 80-7203-12 4-4.

s dětmi? Já asi nikdy nepochopím, že nikdo z toho městečka nepřišel a nezeptal se, jestli něco nepotřebujeme.“²⁸

Je zajímavé, jak popisuje historik Ondřej Daňhel, že na rozdíl od jiných států, jako je například Rakousko nebo Francie, různé nacionality (bosenský Chorvat, Bosňák,²⁹ Srb) v ČR, jsou vůči sobě abnormálně tolerantní a mají klidné mezietnické vztahy. Jen na začátku, prý bylo pár problémů, ale zde je namístě ocenit práci Ministerstva vnitra, které řešilo tyto věci intenzivně a důrazně. MV nechtělo přistoupit na dělení a také lidé, kteří sem přišli, byli ti, kteří z tohoto důvodu odcházeli ze svých domovů. Měli špatnou zkušenost s oddělováním. Bosenské komunity jsou malé, schází se společně a jsou tu i další faktory: tedy více než průměrný podíl společenských elit (venkované se většinou vrátili), není tu politická emigrace, která by se mohla ideologizovat, a při návštěvě domova se eticky neidentifikují, cítí tam jisté nacionální napětí. Prahu tito lidé pocítují jako kosmopolitní město, ne příliš kulturně vzdálené, je také odlišná od zbytku Česka. V jejich domovině se řešila odpovědnost za válku, kterou nikdo nechtěl přijmout, to v ČR nemuseli, mohli se nad to povznést.

Byla zde například vlivná názorově a profesně spjatá skupina, kolem Mgr. Filipa Tesaře, jejímž pojitkem je žurnalistika. Filip Tesař (vystudoval etnologii) byl redaktorem zahraniční rubriky deníku Denní Telegraf, účastnil se mnoha stáží a pobytů na Balkánu, stal se odborníkem na vztahy s Balkánem. Dana Němcová (OPP) popisuje proces přeměny: ti, kteří chtěli zůstat, se poctivě vypracovali, někteří i s tím, že věděli, že nebudou schopni dělat zde svou profesi, tak podnikali. Alija Popaja poukazuje na atmosféru v Praze, vhodnou pro intelektuály a možnost se uplatnit. Ti, kteří odešli jen pro sociální zabezpečení, pokračovali dál na západ nebo na sever. Bosňané prý mají zásluhu na zlepšení kvality pizzy v ČR, tvrdí, že před tím, než k nám přišli, byla „opravdu hrozná“. Velký přínos pro ČR je nová generace těchto lidí, převážně s povolením trvalého pobytu, kteří již u nás vystudovali.³⁰

²⁸IDNES. Zprávy. 19. 6.1016[online]. [cit. 2018-06-02]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/migrantky-z-balkanu-vyzkum-dfz-/domaci.aspx?c=A160615_104944_domaci_zt

²⁹ Pozn.: Bosňák, je označení pro muslima žijícího v Bosně, souhrnný název pro občany zde žijící je Bosňané

³⁰Srov. Zaostřeno na cizince: *Bosenská komunita v Čechách*. Rozhlas.cz: iRadio [online]. Praha: Český rozhlas, 2009, 20. 6.2009 [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: [http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?offset=0&porad%5B%5D=Zaost%5C%99eno+na+cizince&stanice%5B%5D=%C4%8CRo+6+\(archivov%C3%A1no\)&sort=-docdatetime&from=30.6.2009&to=&dateLimit=TL INTERVAL](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?offset=0&porad%5B%5D=Zaost%5C%99eno+na+cizince&stanice%5B%5D=%C4%8CRo+6+(archivov%C3%A1no)&sort=-docdatetime&from=30.6.2009&to=&dateLimit=TL INTERVAL)

Základním problémem migrace v ČR tehdy i dnes by mohla být „neujasněnost“, tedy jak migraci nasměrovat, jak ji koordinovat a naplňovat. Celospolečenská veřejná diskuze neprobíhala, nebyl vytvořen žádný prostor k vyjádření veřejnosti. Toto téma se seriózně nekomunikovalo, zabývali se jím odborníci, někteří politici, úředníci.³¹

Pozitivní bylo, že si lidé nestěžovali na nenávist a xenofobii. Nicméně národnostní a rasistické předsudky se projevovali, například v roce byla 1998 známou kauzou vražda súdánského studenta. Proti utečencům z bývalé Jugoslávie však většinou namířené nebyly.³²

Otázka migrace ani dnes stále není zodpovězena. Nahodile se medializuje, když se toto téma hodí a účelově zneužije pro konkrétní zájem (např. prezidentské volby 2018). Profituje z ní většinou krajní pravice.

Nejsložitější bylo získávat informace o situaci v České republice. Veřejná diskuze se téměř nekonala. Lidé byli na jedné straně velice vstřícní k uprchlíkům a pomohli například kosovským Albáncům s bydlením, na straně druhé mnoho lidí bylo nevěšmavých a lhostejných k utrpení druhých.

2.3 Postoje osobností České republiky

Vyjádření a postoje politiků a osobností, které se účastní společenského života, jsou důležitým faktorem, který prostupuje společností a má dosah i do zahraničí.

Jak v této době zafungovali oni tvůrci mínění ve společnosti?

Oficiální postoj Československa z 26. 6.1991 : „Československá republika nadále považuje Jugoslávii za subjekt mezinárodního práva a vyhlášení suverenity Chorvatska a Slovinska hodnotí jako vnitřní legislativní opatření v rámci Jugoslávie“, tak to vyhlásil místopředseda Federální vlády a ministr zahraničí *Jiří Diensbier*. Za jediné možné řešení považoval uzavření politické dohody. Diensbier byl zvláštním zpravodajem Komise pro lidská práva OSN pro Svazovou republiku Jugoslávii, Bosnu a Hercegovinu a Chorvatsko, a to v letech 1998–2001. Později také pracoval pro

³¹ Srov. *AntropoWeb: AntropoWEBZIN 2-3/2007*[online]. 2007 [cit. 2018-06-14]. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/cizinci-v-cr>

³² Srov. MAREŠ, Miroslav. *Etnické menšiny a česká politika: analýza stranických přístupů k etnické a imigrační politice po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. Politologická řada, s. 123. ISBN 80-7325-050-0.

Reuters Founders Share Company. V roce 1999 se vyjádřil k zásahu v Jugoslávii jako o neuváženém, nesouhlasil ani s jednostranným vyhlášením nezávislosti Kosova.³³

Diensbier se také v rozhovoru pro Deník Právo 3. 7. 1999 vyjádřil proti bombardování Bělehradu. Prohlásil, že je to začarovaný kruh násilí a nelze obviňovat jen jeden národ. Byla to jediná vážná věc, na které se neshodl s Václavem Havlem, ale v postoji k bývalé Jugoslávii se dle jeho slov lišili už od začátku, od roku 1991.³⁴

Prezident *Václav Havel*, tedy zastával k zásahu Severoatlantické aliance odlišný názor než ministr zahraničí, označil použití bomb v této souvislosti za humanitární účel, za to také sklidil mnoho kritiky. Odmítal však termín humanitární bombardování, který mu býval připisován.

V roce 1995 před Vánocemi přiletěl V. Havel do Sarajeva. Na tuto návštěvu se chystal již dva roky, ale musel ji dvakrát odložit z vnitrostátních důvodů. Byl první hlavou státu, která přijela do Sarajeva po podpisu mírové smlouvy v Paříži (bylo to týden po jejím podpisu). Prezident Havel tehdy začal o válce veřejně mluvit, pro lidi ze Sarajeva to ovšem bylo málo. Oceňována byla jeho diplomatická pomoc a podpora organizátorům měsíce Bosny a Hercegoviny v Praze.³⁵

Co se týkalo jeho postoje k Srbsku, byla mu vyčítána neobjektivita, zaujatost a zobecnění na celý národ. Srbové žijící v ČR, například Rajko Doleček po matce bosenský Srb, připomínali Havlovi rok 1968 a jejich podporu naší republiky. Nutno připomenout, že prezident Havel, jak bylo v jeho silách, tak podporoval humanitární akce. Také se pokoušel přes prostředníky domluvat Franjo Tudjmanovi, nicméně porušování lidských práv ze strany Chorvatska přehlížel a samostatnost této země podporoval.

Předseda poslanecké sněmovny *Václav Klaus* se přikláněl k názoru řešit vzniklou vážnou situaci v Bosně pomocí diplomacie a pokračovat touto cestou. Klaus se společně s Havlem rovněž profiloval ve strategii vůči Balkánu, když byla po roce 2004 oficiálně zařazena mezi priority naší zahraniční politiky. Česká politika byla závislá na EU a v zásadě pasivní.³⁶

³³Srov. MATOUŠKOVÁ, Markéta. *"Den poté", aneb, Byla jsem v Jugoslávii*. Praha: Otakar II, 1999, s. 89. ISBN 8090268749.

³⁴Srov. Deník Právo: Rozhovor se zvláštním zpravodajem OSN pro lidská práva V Jugoslávii Jiřím Diensbierem. 1999, 3. 7.1999

³⁵Srov. URBAN, Jan. *Všem sráčům navzdory: válka, o které nechcete nic vědět*. Praha: GG, 1996, s. 89-90. ISBN 80-901896-3-6.

³⁶Srov.[online]. [cit. 2018-06-06]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/16640/integrace_balkanskych.doc

Vážné znepokojení vyslovil i *Michal Žantovský*, mluvčí prezidenta, domníval se, že nastalou ústavní krizi je třeba řešit demokraticky, bez použití násilí.

Jan Kavan, ministr zahraničních věcí, dne 13. 4. 1999 zdůraznil na bruselském zasedání Severoatlantické rady, že Česká republika je připravená přijmout až dva tisíce uprchlíků z Kosova, v uprchlických táborech bylo v té době 386 občanů JSR.

Mírová dohoda mezi Severoatlantickou aliancí a Jugoslávií obsahuje, podle premiéra *Miloše Zemana*, „body, které česká vláda vždy prosazovala“. Miloš Zeman byl rád, že nedošlo k pozemní invazi do Jugoslávie.³⁷

Na podzim roku 1989 se vrátil do vlasti *Karel Schwarzenberg* a 10. července 1990 byl jmenován kancléřem prezidenta republiky. Jaký byl jeho postoj v té době je patrné například z jeho návrhu 21. května 2008, kdy uznání nezávislosti Kosova, bylo začleněno do programu jednání vlády. Kritiku ze strany některých politiků Schwarzenberg sklídl za okolnosti tohoto jednání i samotné rozhodnutí.

Jan Ruml se stal zmocněncem vlády pro otázky uprchlíků. Neměl však velké pravomoci a postrádali jsme rovněž zkušenosti, bylo třeba vyrovnat se s těmito problémy legislativně i věcně. Vždyť jsme to dlužili světu, byli jsme dlouhý čas emigrační země. Dá se říci, že efektivně a rychle zvládl legislativu první Zákon pro uprchlíky, měl 25 paragrafů a byl přehledný a stručný.

Dnes nám přijde velice zvláštní, že nebyl žádný stálý zpravodaj v Bosně, prý nepovažovali válku za natolik závažnou. Nakonec jsme v roce 1995 obsadili provozně drahé místo zpravodaje ČT v Londýně.

Bylo však několik osob, které strávily v Bosně delší čas. Byl to dokumentarista Radim Špaček, Monika Moravcová z Radia 12, Filip Tesař z Lidových novin, zpočátku to byla Jitka Obzinová, a také fotograf Luboš Kotek.

V roce 1991 odjel Čechokanaďan John Hasek do Chorvatska dokonce za vlastní peníze (zahynul zde při autonehodě). Jan Urban od roku 1993 podnikal řadu cest do Bosny, spolupracoval s Nadací Lidových novin, později Nadací Člověk v tísni při ČT, v roce 1996 se stal zvláštním zpravodajem Open Media Research Institute v Bosně a Hercegovině, v roce 1995 zažil s Lubošem Kotkem nejhorší ostřelování Sarajeva a pád Srebrenice, sám reportoval záříjové letecké útoky NATO.³⁸

³⁷Srov. [online]. [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: <https://blisty.cz/files/isarc/9906/19990611a.html>

³⁸Srov. URBAN, Jan. *Všem sráčům navzdory: válka, o které nechcete nic vědět*. Praha: GG, 1996, s. 103-4. ISBN 80-901896-3-6.

Ráda bych také zmínila dvě mise Jaroslava Foldyny (po matce Srb) a několika sociálních demokratů v roce 1999, ta první byla spíše takovým seznámením se situací, druhá, jejímž cílem byl Bělehrad, měla již konkrétní úkol, tedy dovézt asi tisíc dětí, z těch oblastí, které byly válkou nejvíce zasažené, k nám a nabídnout naše podnikatele jako pomoc k obnovení země.³⁹ Toto byl konkrétní akt pomoci. Rovněž na Tiskové konferenci dne 29. 7.1999 mluvčí vlády vyhlásil schválené formy pomoci, jakými byla evakuace zdravotně postižených osob z Kosova, zajištění dopravy i léčby a program repatriace.⁴⁰

Naši politici se tedy neshodli v názoru na bombardování Sarajeva, Bělehradu, způsobu pomoci a také k uznání nezávislosti Kosova, to také mělo vliv na veřejné mínění.

³⁹Srov. MATOUŠKOVÁ, Markéta. *Den poté, aneb, Byla jsem v Jugoslávii*. Praha: Otakar II., c1999. ISBN 8090268749.

⁴⁰Srov. Tisková konference po schůzi vlády. *Vlada.cz: Historie minulých vlád* [online]. 1999 [cit. 2018-06-06]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/tiskova-konference-po-schuzi-vlady-cr-29--7--1999-1040/>

3 MIGRAČNÍ POLITIKA

V této kapitole je mým hlavním úkolem, shrnout, jak to vypadalo s politickým uchopením problému migrace. Jaké úkoly stály před migrační politikou a jak se vyvíjela v čase, od ad hoc řešení po ukotvení ve smysluplném řádu.

3.1 Návratové migrace, první imigranti

Česká republika byla dlouhý čas pouze tranzitní zemí, výjimku tvoří dvě vlny návratové migrace po dvou světových válkách, v letech 1918-20 a 1945-49 a 70. – 80. léta, kdy jsme poskytovali dočasnou pracovní migraci v rámci RVHP, která se týkala například Polska, Vietnamu, Kuby, Mongolska a jednalo se o dohodu zaměstnání či zvýšení kvalifikace. To se na přelomu devadesátých let s návratem do Evropy změnilo a nebyli jsme připraveni.⁴¹

Léta 1989-1999 znamenají diverzifikace přijímacích zemí, včetně zemí tradičně vystěhovaleckých, jako je Itálie nebo Španělsko, narůstá význam azylové politiky.⁴² Někdy je azyl jediný možný způsob legálního vstupu.

Po první vlně z Rumunska, Československá (později už jen Česká republika) poskytla v letech 1991 – 1997 dočasné útočiště 5 676 občanům z bývalé Jugoslávie, především z Bosny a Hercegoviny, ale také Srbska, Chorvatska a Kosova s návratem po skončení válečného nebezpečí, takzvaný program dobrovolných repatriací. Velká část z nich se vrátila zpět do své vlasti, někteří se však již nechtěli nebo nemohli vrátit a využili možnost zůstat v ČR nebo pokračovat do jiného státu.⁴³

Po politických změnách v devadesátých letech se začaly rozvíjet čtyři obecné migrační tendence, je to *globalizace migrace, diferenciací migrace, akcelerace migrace a feminizace migrace*.⁴⁴

S těmito tendencemi musíme počítat při přijímání migrantů. Migrace zasahuje více oblastí, objevuje se více jejích typů, více naléhá na politická řešení a mezi migranty je nyní také více žen.

⁴¹Srov. BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.

⁴² Srov. ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010, s. 57. ISBN 978-80-87378-75-5

⁴³ Srov. Asimilovaní: články, národnosti. [online]. [cit. 2017-09-12]. Dostupné z: <http://www.asimilovani.estranky.cz/clanky/narodnosti-v-cr/uprchlici.html>

⁴⁴Srov. STEPHEN CASTLES AND MARK J. MILLER. *The age of migration: international population movements in the modern world*. [Nachdr.]. Basingstoke [u.a.]: Macmillan, 1994. ISBN 0333534913.

3.2 Fáze migrační politiky v ČR

První fáze, tedy *léta 1990 – 1995*, se nese v duchu nepřipravenosti na změny. Hlavní strategie tzv. *laissez faire*, neboli co nejméně zasahovat, převažuje libertariánství a vstup do země je povolen takřka každému. Významný fenomén tohoto období je návratová migrace. Společenská atmosféra v té době byla prý úžasná, stojí za zmínku, že v roce 1991 se konal v Čechách Festival Jeden svět.

V letech 1996 – 1999 dochází k zpříšňování předpisů i konkrétní prováděcí praxe, což způsobily domácí podmínky (růst nezaměstnanosti) a také snaha splnit podmínky EU a úsilí harmonizovat politiku s předpisy Evropské Unie.

Od roku 1999 dochází ke konceptualizaci migrační politiky, ta se stává komplexnější. Hlavní cíle jsou zamezení nelegální migrace, podpora jejích přínosných forem a řešení důsledků humanitárních krizí a odstranění příčin. V této době nastává odklon od *laissez faire* a je žádoucí spolupráce státu, krajů, obcí, samospráv i občanů. V roce 2001 vzniká Plán imigrační politiky, jehož jádrem je bodové schéma, kdy lze získat maximálně 66 bodů, přičemž hlavní kritéria jsou věk (25-35), vzdělání, profese, jazykové znalosti a ohodnocení rodiny. Tento projekt Aktivní výběr zahraničních pracovníků (tedy možnost za tři roky získat s rodinou trvalý pobyt) byl spuštěn v roce 2003 pro vybrané země Bulharsko, Kazachstán a také Chorvatsko. V roce 2005 rovněž pro Černou Horu a Srbsko a také absolventy českých vysokých škol bez ohledu na zemi původu při splnění určitých podmínek. Relativně malé kvóty tohoto projektu však zůstaly nenaplněny.⁴⁵

3.3 Strategie migrační politiky

Řešením a východiskem pro řešení migrační otázky je Evropská migrační a azylová politika, kterou členové transponují do svých států. P. Barša a A. Baršová uvádí ve své knize tři strategie, které podléhají třem determinujícím faktorům, jimiž jsou lidská práva, empirické okolnosti a nacionalistické a xenofobní diskurzy.

Jak se projeví tyto faktory při přijetí lidí z Balkánu? Někteří příchozí měli u nás již z minulosti někoho z rodiny či známé, takže byla šance, že se u nás budou cítit dobře a mohou být prospěšní a nebudou příliš zatěžovat stát. Krize důchodového systému či

⁴⁵Srov. BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, s. 221-5. ISBN 80-210-3875-6.

stárnutí obyvatelstva a nízká porodnost nahrává přijetí rodin střední třídy s dobrým vzděláním a dětmi, které k nám tehdy přicházeli (především z Bosny).

Tři alternativní strategie, které jsou sice protichůdné, ale mohou se využít i souběžně nebo se překrývat. Je to *popření přistěhovalectví*, které vnímá přistěhovalectví jako falešný problém. Má dvě teze, tedy přistěhovalectví jako okrajový problém a druhou, která připouští problém, ale odmítá nutnost aktivního řešení. *Zadržování přistěhovalectví* neboli přistěhovalectví jako hrozba, souhlasí jen s úzce zacíleným přistěhovalectvím, dočasnou prací, asimilací. A *přijetí přistěhovalectví*, tedy přistěhovalectví jako šance. Ta je chápána jako výzva, kterou lze obrátit ve prospěch společnosti.⁴⁶ V devadesátých letech 20. století jsme toto přistěhovalectví, ač většinou přechodné, přijali.

V dubnu 2009 se konala Pražská konference o migraci. Dr. Tomáš Hajšman, ředitel odboru azylové a migrační politiky (OAMP) MV, se zasazoval o budování migračního partnerství a komplementární migrační politiku prosazuje jako politiku pěti nohou, kterými jsou: *legální migrace, integrace, boj s nelegální migrací, azyl a rozvoj*.

Jde o rovnocenné postavení mezi zeměmi přijímacími i zdrojovými, ukazatele kvantitativní i kvalitativní a nutnost řídit migraci dovnitř země. Ze dvou migračních toků, jižní z moře a východní po zemi, jsme se zaměřili na ten východní. Nelze opomenout, jak důležité je také spravedlivé dělení evropských fondů.

Z. Uherek říká: „Pokud nemá společnost nástroje k integraci vlastních občanů, stěží může takové nástroje vytvářet pro cizince.“⁴⁷ Politika musí být tedy komplexní a ucelená a vyhovovat vnitřním potřebám, aby se dala dál rozvíjet. Většina vyspělých západoevropských zemí, kde se téma přistěhovačské politiky, stalo již dávno tématem, se lépe či hůře s tímto problémem vyrovnává. Jak víme, někde už přerostlo do značných problémů.

⁴⁶Srov. BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, s. 16. ISBN 80-210-3875-6.

⁴⁷ UHEREK, Zdeněk. Společenská integrace migračních skupin – základní pojmy a problémové okruhy. *Migraceonline.cz: e-knihovna* [online]. 5. 5.2003 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/spolecenska-integrace-migracnich-skupin-zakladni-pojmy-a-problemove-okruhy>

3.4 Legislativa

Když k nám přijeli uprchlíci z Balkánu, měli jsme k dispozici zákony, které nebyly připravené na tyto události, ale kde je vůle, mohou se věci dařit, takže i přes tyto nedostatky, se přijímali azylanti, utvářely se novely zákonů i zákony nové, vznikaly nestátní neziskové organizace (NNO).

První zákony, které vznikly i v důsledku balkánské krize byly zákony o azylu a pobytu cizinců.

Byl to *Zákon 325/1999 Sb., o azylu*, který poskytuje Česká republika z náboženských, politických, národnostních důvodů ve své zemi původu. Další byl *Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců*. Tento zákon je dnes obsáhlý a nepřehledný, poslední novelizace v roce 2007 znamená především zpřísnění, na tento zákon jsou navázány další normy, například o veřejném zdravotním pojištění, nemocenském pojištění, zaměstnanosti nebo hmotné nouzi. Typy pobytů dělí na krátkodobý do 90ti dnů, přechodný nad 90 dnů a trvalý po deseti letech.

Následoval *Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin*. Dále vznikla *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008* o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích států, tzv. *Návratová směrnice*.

Priority integrace cizinců podle MVČR jsou cílená specifická opatření, která mají sloužit jako klíčové předpoklady úspěšné integrace cizinců v ČR, a to jsou zejména: znalost českého jazyka cizincem, ekonomická soběstačnost cizince, orientace cizince ve společnosti a vzájemné vztahy cizinců a majoritní společnosti.

Vytvořit zákonný rámec se podařilo, a to velkým dílem právě v tomto období a těsně po něm, nicméně dalšími úpravami, především rozšiřováním, se některé zákony či jejich části staly příliš složité

4 INTEGRACE

Je významným krokem otevřít potřebným hranice a připravovat zákony, což naše vláda udělala, ale neméně významné je dále pracovat na integraci těchto osob do přijímací země. V tomto případě tedy na dobu, než budou mít možnost vrátit se zpět.

V České republice se migrační i integrační politika rozvíjela ze shora dolů. Nejdůležitějším dokumentem byla Koncepce integrace cizinců na území České republiky. Tato koncepce se stala součástí vládní politiky a navázala na první vládní dokument z roku 1999. Ten obsahoval 15 stručných zásad integrace. Kládl především důraz na sociální integraci, ochranu před diskriminací, rovný přístup a rovné příležitosti. Tato Koncepce byla přijata v roce 2000 a aktualizovaná v roce 2006. Její realizací bylo pověřeno Ministerstvo vnitra ČR.⁴⁸

Na základě údajů v Soukromé zprávě o mezinárodní ochraně, rok 2011, uvádí MV ČR, že jsme udělili 159 azylů těmto národnostem: Jugoslávie a bývalá Jugoslávie 93 osob, Bosna a Hercegovina 48 osob, Chorvatsko 4 osoby, Kosovo 4 osoby, Makedonie 5 osob, Srbsko 2 osoby, Černá Hora 3 osoby.⁴⁹ O získání občanství byl jen malý zájem. Čím je to způsobeno? Jeden z možných důvodů může být globalizace, která přispívá k podpoře migrace, umožňuje přemísťování osob a hranice se stávají relativní.⁵⁰ Občanství už není tak důležité. Možným řešením je také lepší možnost získání dvojího občanství.

Dnes jsme se posunuli od budování azylových středisek a vytváření nových dokumentů a neziskových organizací k řešení konkrétní problematiky, například důchodového zabezpečení. OAMP si dal za úkol zajistit transparentnost při udělování integračních bytů. Snažíme se posílit koordinaci MVČR a MŠMT a zaměřit se nejen na kurzy českého jazyka, ale také na funkční gramotnost. Zavádíme systém aktivního vyhledávání pracovních míst, individuální přístup při hledání zaměstnání a zvyšování informovanosti úřadů. Nabízíme a zajišťujeme rekvalifikace (dequalifikace musí být jen krajním řešením problému zaměstnanosti cizinců) a také poradenství.⁵¹

⁴⁸Srov. TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ, ed. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR*. Brno: Barrister&Principal, 2011 s. 17. ISBN 978-80-87474-19-8.

⁴⁹Srov. *ogramu pro azylanty*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2012, s.15. ISBN 978-80-87112-65-6.

⁵⁰Srov. ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010, s. 65. ISBN 978-80-87378-75-5

⁵¹Srov. UHEREK, Zdeněk a Veronika BERANSKÁ. *Analýza státního integračního programu pro azylanty*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2012, s.247-250. ISBN 978-80-87112-65-6.

Stěžejní úkoly integrace byly a zůstávají výuka jazyka, bydlení, politická participace, veřejný život, zdravotní péče a gender. V poslední době se přidružil rovněž i problém důchodů.

4.1 Integrační přístupy

První fázi v letech 1990 – 1998 tvořila dílčí opatření, která byla zaměřena na specifické skupiny, především na uprchlíky a krajany. Státní administrativa řešila hlavně otázky materiální pomoci a usídlení, od realizace konkrétního problému k obecnější strategii. Iniciační roli měla Rada Evropy. Byl zde neujasněný rámec přistěhovalecké strategie, vyznačující se pasivitou, neboť otázka integrace v té době stála mimo pozornost EU. V roce 1996 vznikl Státní integrační program (SIP), jehož části tvořila témata – podpora bydlení, bezplatná výuka českého jazyka a podpora pracovního uplatnění. V tomto období jsme řešili především integraci lidí z Bosny a Hercegoviny

V letech 1999 – 2003 je integrace v působnosti MV, začleněním uprchlíků se zabývá komise pro integraci cizinců. Vznikají tyto dokumenty: roku 1999 Zásady integrace, obecný dokument vymezující základní principy. Roku 2000 Koncepce integrace, základní rámec pro státní politiku integrace cizinců a roku 2003 Analýza situace, zde nastal obrat od komunitaristického multikulturalismu ke kulturně tolerantní občanské integraci. V roce 2002 bylo na MPSV ČR založeno oddělení Integrace cizinců a rok poté, tedy 2003, vzniká Odbor migrace a integrace cizinců, který je v roce 2008 vrácen do zodpovědnosti MVČR.⁵² V tomto období k nám přišli Albánci z Kosova.

Od počátku roku 2004 spadla integrace pod MPSV, postup se obrátil od obecného ke konkrétním případům, hlásili jsme se k novému evropskému trendu.⁵³

V oblasti integrace byla potřeba celkových koncepčních řešení. Koncepce integrace cizinců z roku 2005 kladla důraz na individuální začlenění imigranta do většinové společnosti. Státem podporované programy měly být v souladu s Koncepcí. Aktuální Koncepce byla inspirována materiálem EU o společných principech integrační politiky (Common Basic Principles), které sloužilo jako vodítko při formulaci. Původní

⁵²Srov. TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ, ed. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR*. Brno: Barrister&Principal, 2011 s. 17. ISBN 978-80-87474-19-8.

⁵³ Srov. BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, s. 65. ISBN80-210-3875-6.

Koncepce chápala integraci jako proces postupného začleňování, zatímco aktualizovaná Koncepce zdůrazňovala, že integrace je oboustranným procesem, kdy dochází ke sjednocování domácího obyvatelstva a přistěhovalců v jednu společnost.⁵⁴

14. 3.2012 bylo založeno Integrační centrum 2012 v Žitné ulici v Praze, usnesením Zastupitelstva hl. m. Prahy č.10/70, jako nástroj, který připraví koncepci integrace. Otázkou je, proč až v roce 2012. Nebylo to z důvodu finančních, ale podle ředitele Hajšmana to byla nevěle magistrátu Prahy, neboť celostátní koncepce byla dlouhodobě funkční a v Praze byla koncentrována třetina cizinců.

4.2 Typy migrantů

Do mateřské země se vrátila významná část uprchlíků mimo jiné v rámci programu tzv. dobrovolné repatriace. Pilat-Whalenová (2007) popisuje specifika některých rozhodnutí k odchodu: „ Snad proto, že žádost o azyl nebyla nutnou částí přijímací procedury, a tudíž osoby s dočasným útočištěm byly ušetřeny pohovorů jinak nutných ke vstupu do azylové procedury. Představa, že budou muset vyprávět policejnímu důstojníkovi o událostech předcházejících jejich odchodu z vlasti, nejvíce odrazovala bosenské uprchlíky od žádosti o azyl⁵⁵, a to zejména proto, že tyto události patří k nejčernějším chvilčkám jejich života. Právě z těchto důvodů se mnoho občanů zemí bývalé Jugoslávie velice traumatizovaných, s velmi pádnými důvody k azylu, rozhodlo nepožádat o další pobyt.“⁵⁶

Každý člověk je individualita a každý jinak reaguje na životní situace. Nucené přesídlení je jistě v životě velmi důležitým mezníkem a reakce lidí na něj, jsou různé. Australský sociální psycholog S. Bochner rozlišuje čtyři základní osobnostní typy, podle toho, jak reagují na imigraci:

Asimilační typ, jenž brzy odmítne vlastní kulturu a bez problémů přejímá hodnoty a normy kultury cizí, po čase dochází ke ztrátě vlastní kulturní identity.

Kontrastní typ, ten prožívá rozdíly mezi vlastní a cizí kulturou, odmítá odlišnosti cizí kultury a klade důraz na hodnoty typické pro jeho vlastní kulturu.

⁵⁴Srov. TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ, ed. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR*. Brno: Barrister&Principal, 2011 s. 17. ISBN 978-80-87474-19-8.

⁵⁵ Pozn. V roce 2010 UNHCR – obr. 4.

Nejvíce žadatelů v r. 2010 bylo ze Srbska, včetně Kosova – 28 900, je to 54% nárůst od r. 2009, žádají nejvíce ve Francii a Německu, Makedonci pak v Německu.

⁵⁶Srov. HRADEČNÁ, Pavla, Marie JELÍNKOVÁ, Petra EZZEDDINE a Hana HAVELKOVÁ. *Ženy na vedlejší koleji (?): gender, migrace a stárnutí*. Praha: Sdružení pro integraci a migraci, 2016, s. 75. ISBN 978-80-906488-0-7.

Hraniční typ považuje obě kultury za přínosné, v extrémním případě to neumožňuje identifikaci ani s jednou kulturou.

Syntézní typ je ideální typ, jakýsi kosmopolita, představuje splynutí obou kultur a je nositelem „světové mysli“.⁵⁷

Při hledání zdrojů a hovory s lidmi, kteří u nás zůstali, jsem se nejčastěji setkávala se syntézním typem, u těch mladších i s typem asimilačním. Kdo nedokázal splynout, integrovat se a najít si tu své místo, nezůstal v České republice.

V této souvislosti nelze opomenout význam *sociálních vazeb*. Pro migranty je důležité jaká mají především sociální pouta, sociální mosty a sociální napojení. Co se týče *sociálních pout*, jsou to pouta k vlastním lidem, kteří v místě přijetí žijí a to nejen k příbuzným a známým, ale i k těm, kteří se dříve neznali, i jiné národnosti a náboženství (v Čechách dobře funguje) a také neméně významná jsou pouta k rodině v zemi původu, ať už to jsou návštěvy, skype, telefonické spojení nebo i společné projekty. *Sociální mosty* je důležité budovat a jsou pro dobrou integraci zásadní, ať už s Čechy nebo zde žijícími menšinami. Zde se často setkáváme s lhostejností občanů hostitelské země. V České republice to nebylo jinak. *Sociální napojení* pak je vazba azylantů s držiteli moci v rámci národního státu, rovněž s neziskovými nestátními institucemi. Je třeba si uvědomit, že všichni, kteří přicházejí s těmito lidmi do kontaktu, mají moc ovlivňovat jejich životní podmínky. Zde jsou evidovány negativní i pozitivní zkušenosti a závisí na obou stranách. Státní integrační program tuto oblast opomíjel.⁵⁸

Výsledkem šířící se globalizace je míra oslabování či zpochybňování významu národního státu a jeho suverenity, přispívá ke stimulaci migrace a také relativizuje hranice.⁵⁹

⁵⁷Srov. GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011, s. 100. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2798-1.

⁵⁸Srov. TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZIOVÁ, ed. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR*. Brno: Barrister&Principal, 2011 s. 75-79. ISBN 978-80-87474-19-8.

⁵⁹ Srov. ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenity: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-75-5.

4.3 Azyl

Vítané návštěvě, které chceme dát najevo, jak nám záleží na jejím pohodlí, řekneme: Jako doma, chovejte se jako doma. Dost často, ale nevíme, jak se lidé doma chovají a to mohou být naši dobří známí. Jistě tím nemyslíme, aby se hádali jako doma, odložili si oblečení jako doma apod., máme na mysli, vezměte si, co náš dům nabízí, a udělejte si pohodlí. A přesto, návštěva ví, že je jen návštěvou a že odejde. Když jsem četla zkušenosti migrantů, informace od zpravodajců a hovořila s jednotlivými lidmi, přemýšlela jsem o tom, že to je právě ten rozdíl, dočasnost.

Člověk, který musí opustit svůj domov a odjet, byť jen na dovolenou, musí absolvovat několik fází přechodu z kultury do kultury. Je to příprava na pobyt, samotný pobyt (jako expatriant), příprava na návrat a návrat domů (jako repatriant). Ve fázi pobytu většinou nastává kulturní šok. Kulturní šok člověk zažívá, když zjišťuje, jak moc a v čem se kultura hostitelské země liší. Vyznačuje se emocionální nepohodou, mentálním vyčerpáním či fyziologickým stresem a vyplývá ze ztráty bezpečí.⁶⁰ V našem případě, bohužel, na obou stranách, v zemi, ze které utíká i zemi, kam přichází. Na dovolenou se můžeme těšit, na úprk z domova do jiné země se lidé netěší, mají nad to ještě obavy či strach, o to, co bude a rovněž o ty, které opouštějí.

V roce 1992 přicházející lidé z Jugoslávie za účelem humanitární pomoci, váleční uprchlíci. Tito utečenci tedy prožívají kulturní šok a postupně se akulturují. Ti první ve velkém byli tzv. Bosňáci a přijeli do velkých kasáren, která se nacházela v Nýrsku. Zde proběhla chyba nedostatečných informací. Tito lidé měli slíbena k ubytování letoviska, takže byli rozčíleni, když viděli objekt, kde měli nyní bydlet. Budova kasáren může jednoznačně přispět k rychlému nástupu kulturního šoku. Omyl byl vysvětlen, hned byli informováni o situaci a dotazováni na své potřeby, ale ani česká jídla jim příliš nechutnala.⁶¹ Jsou to maličkosti, které se poskládají a tyto lidé mohou velice trpět, ačkoli si myslíme, že by měli být spokojeni. Zachránili jsme jim přece život.

Postup přijetí uprchlíků je převážně takový, že ti, kteří přijedou do ČR, nejprve skončí v přijímacím středisku (tehdy Vyšní Lhota, Praha Ruzyně, Velké Přílepy,

⁶⁰Srov. VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. Psyche (Grada), s. 381. ISBN 978-80-247-1428-8.

⁶¹Srov. Zaostrěno na cizince: Sametově otevřené dveře pro uprchlíky a migranty? *Rozhlas.cz: iRadio* [online]. Praha: Český rozhlas, 2009, 17. 11.2009 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: [http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?offset=0&porad%5B%5D=Zaost%C5%99eno+na+cizince&stanice%5B%5D=%C4%8CRo+6+\(archivov%C3%A1no\)&sort=-docdatetime&from=30.6.2009&to=&dateLimit=TL INTERVAL](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?offset=0&porad%5B%5D=Zaost%C5%99eno+na+cizince&stanice%5B%5D=%C4%8CRo+6+(archivov%C3%A1no)&sort=-docdatetime&from=30.6.2009&to=&dateLimit=TL INTERVAL)

Balková, Frýdek-Místek, Bělá a Poštorná), kde zůstanou v karanténě, po zákonem stanovenou dobu, a není dovoleno jej opustit. Poté odcházejí do pobytového střediska (uprchlického tábora), kde čekají na rozhodnutí o udělení azylu (byla to Bělá pod Bezdězem, Bruntál, Červený Újezd, Havířov, Kostele nad Orlicí, Seč, Stráž pod Ralskem, Zastávka u Brna a Zbýšov). Zde bydlí (může to trvat mnoho měsíců) zdarma, dostanou stravu a drobné diety, 16 korun na dospělého. Legální práci po jeden rok nemohou získat. Školní docházka je pro děti povinná. Výuka českého jazyka se nabízí i dospělým. Posledním místem, kde dočasně pobývají cizinci, kterým už azyl udělen byl, jsou integrační azylová střediska (Jaroměř, Krásná Lípa, Náchod, Ústí nad Labem-Předlice a Zastávka u Brna).

Druhá vlna imigrace do ČR započala usnesením vlády ČR ze dne 21. 4.1999, tehdy se týkalo poskytnutí dočasného útočiště lidí z provincie Kosovo. Výběr osob, přeprava a následná péče byla v kompetenci MVČR. Šlo o evakuační lety ve spolupráci s Armádou ČR, Policií ČR a Mezinárodní organizací pro migraci. Uprchlíkům v České republice byla poskytnuta v mnoha ohledech větší péče než žadatelům o azyl.⁶²

Společný evropský azylový systém (SEAS) po migrační krizi procházela reformou. Mezi hlavní legislativní akty patří Směrnice Rady 2003/9/ES, tzv. přijímací směrnice, která stanoví normy pro přijímání žadatelů o azyl, Směrnice Rady 2004/83/ES, kvalifikační směrnice, Směrnice Rady 2005/85/ES, procedurální a Směrnice Rady 2001/55/ES, o dočasné ochraně a Nařízení Rady ES č. 343/2003, tzv. Dublinské.

4.3.1 Uprchlické tábory

První uprchlické tábory, které jsme v Čechách vybudovali, vzbudily nevoli u některých občanů, převážně tedy v okolí těchto táborů. Lidé měli strach z neznámého. Jan Ruml z těchto důvodů absolvoval četné spory s občany. První, ještě před uprchlíky z bývalé Jugoslávie, byli v těchto táborech rumunští utečenci, kterým byla poskytována lékařská péče, a byly pro ně organizovány volnočasové aktivity, poté to už byli lidé z Jugoslávie, především z Bosny.

Bylo otevřeno minimálně devatenáct humanitárních středisek. Především ženy zde trpěly psychickým šokem z uzavřeného prostoru. Každá mince má dvě strany a i zde je to z jedné strany snaha o bezpečnost a z té druhé „prostě lágr“.

⁶²Srov. BEČKOVÁ, Hana, Miluše DOHNALOVÁ a Jakub DVOŘÁČEK. *15 let jsou prací uprchlíci u nás: Sborník vycházející z dat 1990 - 2004*. Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, 2005, s. 175.

Pavel Hlaváč, 1991 ředitel odboru pro uprchlíky MV, signatář Charty a evangelický farář, musel nabrat nové lidi s motivací humanistickou a multikulturní. Odkazuje se na Bibli, na Starý zákon, abychom pečovali o hosty, o příchozí a podobenství Nového zákona o nejmenších bratřích, hladový, žíznivý, vězněný host.⁶³ Tyto uprchlické tábory byly v Červeném Újezdě, Jezové, Bělé, Zastávce u Brna a byly to objekty po odešlých sovětských vojácích a bývalá rekreační podniková střediska.

4.4 Neziskové organizace

V této době vzniklo značné množství neziskových organizací. Mezi ty významnější patří například Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU), Poradna pro integraci, Inbáze, Sdružení občanů zabývajících se emigranty, Centrum pro integraci cizinců, Česká katolická charita, Člověk v tísni, Meta, La Strada, Červený kříž nebo Portál veřejné zprávy.

Smysl těchto organizací spočívá zejména v eliminaci zneužívání postavení cizinců, podpora rozvoje a snížení napětí mezi migranty a obyvateli města, vytvoření koncepce integrace, zapojení cizinců do veřejného života, mají poskytovat kvalitní služby pro cizince.

Jak tyto organizace fungovaly? Řešily okamžité potřeby lidí v nouzi. Pomáhaly v uprchlických střediscích, řešily právní i sociální záležitosti, sehrály v tomto období důležitou úlohu a byly významným pomocníkem státním institucím.

Náplní práce neziskových organizací (NNO) je vzdělávání, osvěta, sociální a právní poradenství, volnočasové aktivity (vaření, kultura, sport...), nouzové bydlení a dobrovolnické programy. V roce 1992 odešlo tisíce lidí z Bosny a Hercegoviny, Dana Němcová, zakladatelka OPU, sama přijala rodinu, kterou ubytovala ve svém bytě.

⁶³Srov. *AntropoWeb: AntropoWEBZIN 2-3/2007* [online]. 2007 [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/cizinci-v-cr>

4.4.1 SIMI

SIMI neboli Sdružení pro integraci a migraci je jedna z organizací, která vznikla pro potřeby řešení uprchlíků z bývalé Jugoslávie. Roku 1992 byl otevřen Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky a jeho představitelka oslovila Český helsinský výbor s požadavkem spolupráce. Tak byla otevřena Poradna pro uprchlíky helsinského výboru Danou Němcovou, chartistkou a psycholožkou, a Annou Grušovou.

Hned v roce 1993 začaly spolupracovat s uprchlíky a objíždět humanitární střediska. V roce 2003 začala tato organizace pracovat samostatně a roku 2008 se sloučila s Centrem pro otázky migrace a přijaly společný název Sdružení pro integraci a migraci. Lidé, kteří zde pracují, jsou většinou právníci a sociální pracovníci a poskytují právní, sociální a psychosociální poradenství, pracují na mnoha projektech a snaží se působit také na veřejnost. Stále zde spolupracují s ženami z Balkánu, v projektu Ženy od vedle a Ženy na vedlejší koleji, kde se zabývají zaměstnaností, gendrem, rovnými příležitostmi a hmotným zabezpečením těchto žen.⁶⁴

⁶⁴ Srov. Sdružení pro integraci a imigraci: O nás. *www.migrace.com* [online]. [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <http://www.migrace.com/cs/organizace/o-nas>

5 KONKRÉTNÍ LIDÉ

Jsou to lidé, konkrétní lidé, kteří přicházejí pro pomoc. Mají jména, věk, svou profesi, koníčky, své vztahy...

5.1 Lazićovi

První člověk z Balkánu, s kterým jsem se setkala v Čechách, byl kolega v práci. Jmenuje se *Aleksandar Lazić*. Žije v Čechách s celou svou rodinou, má ženu Sladjanu a dvě, nyní již dospělé děti, dceru 27 let a syna 22 let. Aleksandar je technik, inženýr, velice inteligentní a schopný člověk, je ze Srbska, všichni mu říkají Aca. Co mě na něm ale nejvíce zaujalo, je jeho srdečnost a vlídnost, nebála bych se ho označit za velkorysého. Poznala jsem celou rodinu i několik jeho přátel. Patří mezi ně nejen Srbové, ale také Češi, Slováci (jen nemá rád, když mluví Slovensky), Bosňané i Bosňáci, Ukrajinci, Rusové i další.

S češtinou má trochu potíže, stejně tak jako jeho žena, ale česky mluví a pracuje v české firmě, k tomu i soukromě podniká a je velmi oblíbený. Jejich děti mluví česky výborně, obě studují. Dcera se věnuje umění, syn technice, oba studují vysokou školu. Zachovávají své zvyky, jak jsem se mohla přesvědčit při pozvání do jejich domova u příležitosti oslavy rodinného svátku, a navštěvují příbuzné v Srbsku. O problémech v Srbsku a oblastech bývalé Jugoslávie mluví velice neradi, o válce nikdy.

S Acou a jeho rodinou jsem navštívila vystoupení taneční skupiny Diogen z Bělehradu, kterému předtančila taneční skupina, kterou založili Balkánci zde v Praze, jmenuje se příhodně Radost (má i tanečníka a tanečnici z Čech a jednoho z Ukrajiny, dveře prý nezavírají nikomu). Dvě řady před námi seděla paní Marković z Bosny. Byla to nevšední podívaná a nádherná srdečná atmosféra.

5.2 Zvezdana Marković

Zvezdana Marković, je dáma, s kterou jsem se měla rovněž možnost se osobně setkat. Bylo to na panelové diskusi po promítání dokumentu *Ženy od vedle*. Je to ateistka z Bosny a takto vzpomíná na svůj příchod do Prahy: „byli to vlídní lidé, kteří nás přijali a přijali nás srdečně“. Zнала rodinu Černých z Mělníka, kteří byli dříve sousedi rodičů, zachovávali své tradice, například Mikuláše a znala díky nim naše vánoční tradice a právě ty budí její vzpomínky na dětství. Paní Zvezdana má české kamarádky, dělá jim bosenské speciality. Říká, že lidé z Balkánu nezapomenou na solidaritu lidí, kterou jim poskytli (kromě politiky, kterou nepovažuje za vstřícnou).

Prahu má ráda, žije zde s manželem a synem, oba jsou architekti a mají vlastní firmu. Paní Marković je aktivní ve společenském životě i v neziskových organizacích, spolupracuje se SIMI, účastní se například besed na středních školách a pomáhá při začleňování cizinců v České republice. Říká, že děti bosenských uprchlíků, dostaly šanci, jsou úspěšné a jejich rodiče jsou vděční, nicméně si prý šanci zasloužili, chovali se tu korektně. Paní Zvezdana se v roce 1996, po skončení války, chtěla vrátit, ale vlastně už nebylo za kým a kam, v Sarajevu nic nebylo, jak bylo dřív a ČR už se stala známým místem. Věří, že člověk se mění s prostředím, sama nemá žádné špatné zkušenosti a tvrzení, že Češi jsou xenofobní národ, se jí zdá přehnané, s manželem a synem se u nás opravdu málo cítili jako cizinci, myslí, že zde není tolik násilí vůči cizincům jako jinde.

Paní Marković přijala naše hodnoty a zvyky a k tomu pěstuje ještě mnohé ze své vlasti. Toto je příklad úspěšné integrace.

5.3 Umělci, Podboj a Popaja

Ve třinácti letech přijela do Čech (Lažánky) *Daria Podboj* a dnes je z ní úspěšná designérka⁶⁵. Podle jejích slov v ní zůstal pocit nejistoty, jakési neukojenosti. Zlom pro ni představovalo studium střední umělecko-průmyslové školy, architektura a design. V roce 1996 odjela s rodiči do USA, ale chtěla se vrátit a dosáhla toho. Nyní má vlastní ateliér v Praze 5, více českých přátel a rodinu má v ČR, USA a Bosně. Její krásné bytové doplňky se prodávají například i na webových stránkách Bonami a Living.

Dalším umělcem žijícím v České republice je *Aldin Popaja*,⁶⁶ malíř ze Sarajeva, narozen v Jajca, dostal první den války zásah šrapnelem, který mu zůstal v těle. A. Popaja bojoval půl roku, ale vzhledem k tomu, že byl učitel, byl odvolán pro pracovní povinnost, takže se vrátil do školy a učil. V české republice byl pro Aldina šok, že nikoho nezajímalo, co se děje, nikdo nic nevěděl o jejich starostech a problémech. Říká, že to byla pro něj ta největší frustrace. Myslel si, že všichni vědí, co se děje v Bosně, že je to světový problém, to hrozné neštěstí, násilí. Na druhou stranu, říká, že je zde lidé vítali jako bratry. V Čechách dostal stipendium a mohl vystudovat UMPRUM, kde pak také učil. Protože se nechtěl vzdát původního občanství

⁶⁵Pozn. Webové stránky Daria Podboj s ukázkami jejích prací jsou www.dariapodboj.com

⁶⁶Srov. Výtvarný ateliér. *MGA. Aldin Popaja*. [online]. [cit. 2018-06-02]. Dostupné z: <http://www.malovanikresleni.cz/products/mga-aldin-popaja/>

a dvojí občanství byla jen výjimka, čekal na jeho udělení 14 let. Je tedy občanem Bosny i Česka, v současnosti je umělcem na volné noze a vede malířské kurzy.⁶⁷

5.4 Jesenka Rešidović

Jesenka je velmi milá a inteligentní žena, dá se říci, že je příkladem „světoobčana“. Její postřehy a zkušenosti jsou velice zajímavé, je inspirativní.

5.4.1 Začátky v Čechách

Jesenka Rešidović, přišla v listopadu 1992 ze Sarajeva do Horního Jiřetína na dočasnou ochranu, společně s dalšími matkami s dětmi. Severní Čechy, postkomunistická vesnice a jiná kultura. Byli to lidé ze Sarajeva, nebyli zvyklí na život na vesnici, chyběl jim ten společenský. Neměli, podle jejích slov, normální život, i když už nebyli ve válce. Zdejší lidé nerozuměli uprchlíkům, ti zase jim. Jako doma se tu necítili. Byl tu kulturní rozdíl, jazykové bariéry, strach z neznámého. Uprchlícký tábor byl na konci vesnice, všichni byli ze Sarajeva a byli zvyklí na kulturní zážitky, které poskytuje velké město, to byl leitmotiv prvních měsíců.

5.4.2 Barevná škála

Češi a Bosňané. Ze začátku měli pocit, že se nemají moc rádi, nekamarádili se. Drželi se každý své skupiny. Lidé ze Sarajeva však s učením jazyka začali chápat, že pocity Čechů jsou podobné a začali se scházet, až to nakonec přerostlo v opravdové přátelství, začali se přizpůsobovat, obě strany. Češi jim nakonec připadali docela roztomilí. Důležité bylo poznání kultur. Byly to maličkosti, jiné psaní ve škole do sešitů, jiné vtipy. Měli jiné starosti než čeští spolužáci, co se stane s jejich blízkými v Sarajevu, o tom vypráví Jesenka. Říká, že o tom nemluvili, protože není možné, aby jim tu lidé rozuměli.

⁶⁷Srov. Zaostřeno na cizince: Bosenská komunita v Čechách. *Rozhlas.cz: iRadio* [online]. Praha: Český rozhlas, 2009, 20. 6.2009 [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: [http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?offset=0&porad%5B%5D=Zaost%20na+cizince&stanice%5B%5D=%C4%8CRo+6+\(archivov%C3%A1no\)&sort=-docdatetime&from=30.6.2009&to=&dateLimit=TL INTERVAL](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?offset=0&porad%5B%5D=Zaost%20na+cizince&stanice%5B%5D=%C4%8CRo+6+(archivov%C3%A1no)&sort=-docdatetime&from=30.6.2009&to=&dateLimit=TL INTERVAL)

⁶⁷ Srov. *AntropoWeb: AntropoWEBZIN 2-3/2007* [online]. 2007 [cit. 2018-06-14]. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/cizinci-v-cr>

Urbánní život v Praze (po prvním ročníku střední školy v Litvínově) byl podobnější s tím jejich, tam cítili větší blízkost s lidmi, právě styl života jim byl bližší. Časem si začali cenit svých tradic i těch nových, prý je to pak skvělá barevná škála. Není třeba se vzdát svých kořenů. Dilema domova být nemusí, domov nemusí být jeden, její srdce patří Praze i Sarajevu. Říká, že špatné zkušenosti vyplývají z xenofobie, má je z úřadů, jako Cizinecká policie apod., cítila bariéru a postoj některých lidí, že sem nepatří, ale všude na světě jsou dobří a špatní lidé. Na všechno špatné, se má prý zapomenout.

5.4.3 Dva domovy

Studovala gymnázium Jana Keplera, právnickou fakultu v Sarajevu, postgraduál mezinárodní právo v Amsterdamu. Myslí, že její povinnost je pomoci si lidem uvědomit, že nic takového už se nesmí stát. Její matka byla právnička v Haagu u Mezinárodního tribunálu, státní zástupkyně v procesu proti Izetbegovićovi a byla jednou z obhájkyně obviněných z válečných zločinů. Jesenka pomáhala v procesu u Mezinárodního tribunálu. Daytonská smlouva (téma její diplomové práce) přináší dodnes ostré politické konfrontace, přinesla podle Jesenky něco umělého, umělé rozdělení národů. V roce 1995 byla důležitá pro konec války, ale nesmí být chápána jako něco neměnného, navždy. Vidí základ rozdělení v nacionalismu, musí se stát radikální změny, rozdělení by nemělo být podle národností, dřív v Bosně soužití národností vedle sebe fungovalo. Jesenka považuje za povinnost mladých a vzdělaných lidí, pracovat na zlepšení situace. Je nutné respektovat jiné národy, jiná náboženství. Ví, že zde funguje manipulace, ale důsledky prý by šly zmírnit dobrými zákony a zrovnoprávněním všech. V tuto chvíli si nejsou rovny všechny národy ve všech státech bývalé Jugoslávie, říká. Mezinárodní společnost by měla pracovat na radikálních změnách. Dává vinu politice. Věřící, že změny v politice jsou možné, jako fašistické kontra dnešní demokratické Německo. Chce to prý čas, jinou politiku, jiné názory. „Domov je tam, kde je srdce, mám dva domovy v Praze a v Sarajevu“, říká Jesenka Rešidović.⁶⁸

⁶⁸Zaostřeno na cizince: Jesenka Rešidović z Bosny. *Rozhlas.cz: iRadio* [online]. Praha: Český rozhlas, 2005, 20. 9.2005 [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?offset=0&porad%5B%5D=Zaost%C5%99eno+na+cizince&stanice%5B>

5.5 Igor Blažević a Člověk v tísní

Igor Blažević studoval v Záhřebu novinářinu a psaní, pochází z Bosny a v Čechách je od roku 1991. Igor dává důraz na vztahovost a začal proto používat tykáni. Dlouho pracoval jako dobrovolník Helsinského občanského shromáždění. Seznámil se s Jaromírem Štětinou a Šimonem Pánkem v nadaci Lidových novin (dnešní Člověk v tísní). Slíbili mu, že až pomůžou v Náhorním Karabachu, pomůžou i Bosně. Pan Blažević si myslí, že navázali vztah důvěry a průlomová byla akce SOS Sarajevo. Za měsíc dokázali získat téměř milion amerických dolarů.

Igor je zakladatelem festivalu Jeden svět a projektu Rodina od vedle. Pracuje ve společnosti Člověk v tísní. Zmiňuje, že dvacáté výročí bosenských uprchlíků se v Česku slavilo. Svůj blog, který píše na Aktuálně.cz, zaměřuje na lidi, kteří jsou pronásledováni autoritářskými režimy.⁶⁹ Spolupracovníkům z Člověka v tísní zde rovněž nechává prostor k vyjádření.

Jeho spolupracovníci o něm hovoří jako o člověku, který má autoritu, ale je zároveň „všeobjímající“. Igor Blažević v rozhovoru v Českém rozhlase řekl, že se setkal s projevy důvěry v instituci státu a neziskové organizace, ale že postupně začal růst skepticismus, který podle jeho názoru, vyvolával prezident Klaus a někteří novináři, s ním ideově spjatí.

5.6 Čech s jugoslávskou manželkou

Novinář *Karel Rožánek* je sice Čech, ale má manželku Jugoslávku, tak se sama charakterizuje, otec je Srb, matka Chorvatka. V roce 1999, dva měsíce po bombardování, dostal Karel Rožánek novinářské vízum, ambasáda se nechovala k novinářům zrovna přátelsky, vysvětluje si to tím, že jsme vstoupili do NATO. Poznal zde příjemné lidi, nejlépe zná Srby jako srdečné a přátelské osobnosti, které se berou jako boží národ, který je zkoušený. Muž Srb je prý velitel, tak to funguje na veřejnosti, ale doma je pozorným manželem.

Mnoho Srbů slouží v armádě. Karel Rožánek označuje bombardování jako agresi a vysvětluje, že Balkánci čím víc jsou zatlačeni do kouta, tím více se radikalizují. Postava Miloševiče rozděluje společnost (kosovští Srbové jsou jeho zastánci). Karel Rožánek se

[%5D=%C4%8CRo+6+\(archivov%C3%A1no\)&sort=-docdatetime&from=20.9.2005&to=&dateLimit=TL INTERVAL](#)

⁶⁹Srov. [online]. [cit. 2018-06-02]. Dostupné z: <http://blog.aktualne.cz/blogy/igor-blazevic.php>

domnívá, že kdyby se udělalo referendum v Srbsku, že by souhlasili s odtržením Kosova.⁷⁰

5.7 Ženy od vedle

Důležitou skupinou osob z Balkánu, žijící v České republice jsou ŽENY.

Byly první, které se svými dětmi přišly do naší republiky. Sdružení pro imigraci a integraci vytvořilo kromě jiného Projekt Ženy na vedlejší koleji. Ten se zaměřil na ženy, které do Čech přišly před dvaceti lety. Jejich situace v sobě prý spojuje několik potencionálně nebezpečných faktorů, kvůli kterým jsou snadno zranitelné: cizí původ, gender a věk. Navíc mohou mít i problém se získáním důchodu. Život některých z těchto žen je představen v dokumentu režisérky Sabiny Remundové Ženy od vedle. Ten je zdarma promítán při různých příležitostech a po něm vždy následuje panelová diskuze, které se účastní některé z balkánských žen, autorka, zástupci neziskové organizace SIMI a často sociolog nebo psycholog.

Už jsem zmiňovala, že jednou z tendencí migrace v devadesátých letech je feminizace. Ženy byly první, které opouštěly zemi a spolu s dětmi tvořily většinu v humanitárních konvojích. Chtěly ochránit své děti před válkou, to byla pro ně priorita. Odjížděly ve strašných podmínkách a s pocitem viny, že opouštějí rodiče, manžela. Utěšovaly se tím, že budou schopny finančně pomáhat svým blízkým, které opustily. Jedna z žen dokumentu Ženy od vedle se musela vyrovnat se ztrátou syna v cizí zemi, kde podlehl těžké nemoci. Další z nich, sama se zdravotním omezením, musela uživit sebe i manžela, který ve své zemi byl hrdým mužem, avšak u nás se, bohužel, nedokázal vyrovnat s požadavky, které na něj přesídlení kladlo.

Zvezdana Marković vzpomíná na cestu autobusem, do kterého nastupovala spolu se svým dvanáctiletým chlapcem, který však vystupoval v cíli cesty jako muž. Říká se, že vojna dělá z chlapců muže, paní Marković to může potvrdit.

Všechny to poznamenalo. Byly to většinou ženy ze střední třídy, které k nám přijely, velice podobné pracujícím ženám u nás, které mají směnu pracovní a tu další ještě v domácnosti. Silný moment v jejich rozhodování, jestli opustit svůj domov, byla dočasnost. Věřily, že se zase brzy budou mít možnost vrátit. Tyto ženy zde musely

⁷⁰Jak to vidí: Cestovatelské: Televizní reportér Karel Rožánek vyprávěl o svých cestách do zemí bývalé Jugoslávie *Rozhlas.cz: iRadio* [online]. Praha: Český rozhlas, 2006, 2. 8. 2006 [cit. 2016-07-09]. Dostupné z: <https://drive.google.com/drive/folders/0B6FyjuTn8njabmZiZk9ZTlZPaHM>

dokazovat své schopnosti. V jedné vesnici, kde byly některé tyto ženy ubytovány, dokonce místní lidé zamykali, zavírali okna. To se jich velice dotklo a mrzelo je to. Je zde samozřejmě snaha o zlepšení podmínek a jejich prosazení u Cizinecké policie a Ministerstva vnitra. Důležitým momentem je poznat konkrétního člověka, oddělit ho od masy. Podle socioložky Mgr. Petry Ezzeddine, PhD., byla společnost v té době nepřipravená, ale vlídnější, než je dnes.

6 TRANSKULTURNÍ VHLED

V předchozí kapitole jsem popsala několik z cizinců, kteří se začlenili do české společnosti jako aktivní občané. Jakmile je poznáme, již nejsou cizinci. Balkánci, kteří k nám přišli v 90. letech, byli jako návštěva, známí, přátelé, kterým pomoc nabízíme a nečekáme, až o ni poprosí. Tyto události jsou významné svým transkulturním přesahem.

Přistupujeme zde člověk k člověku, navíc k člověku, který je trpící a je formován svým utrpením. Často jsem si všimla, jak utrpení těmto lidem dalo nový vhled do života.

Tato bakalářská práce mě přivedla do SIMI, kde jsem začala pracovat jako dobrovolník. Zúčastnila jsem se akcí, kde jsem mohla potkat lidi, kteří zde žijí od devadesátých let. Mluvila jsem s Gorankou Oljačou, vařila s Vesnou balkánské speciality, zúčastnila se panelové diskuze po promítání filmu *Ženy od vedle* a setkávám se s nimi stále. Tito imigranti z Balkánu, z nichž některé již dobře znám, jsou pro nás přínosem. Jsou to lidé, kteří tu chtějí žít a jsou tu doma, mají zde české přátele a většina z nich mluví velmi dobře česky (i když s přízvukem), jsou to lidé inteligentní, ale především dobří a jejich děti jsou již více Čechy než Balkánci.

Oni a my. Tak se stále rozdělujeme. Jsme muži a ženy, rodiče a děti, nadřízení a podřízení, motoristi a chodci a takto bychom mohli jmenovat donekonečna. To důležité je, že jsme Lidé. Úmyslně píši velké písmeno, nejsme bezejmenná masa objektů, ale lidé s nepopiratelným právem na svou důstojnost, se svou individualitou, svým příběhem. Křesťanství má pro mě nepochybně nejsilnější argument pro rovnoprávnost a propojení všech lidí, máme stejné rodiče, Adama a Evu, jsme tedy jedna rodina. Rozdělovat je jistě snazší než spojovat jako je snazší, a rychlejší, bořit než stavět. Nicméně spojovat je i nyní, nejen v devadesátých letech, velice důležité. Naše společnost, bohužel, hledá více rozdíly, než to, co nás spojuje.

Jsou zde však nejen organizace, ale také lidé, kteří konají službu pro bližního, akceptují druhého člověka a snaží se o porozumění. Nelze opomíjet etické hledisko problému, důležitost empatie a výchovy.

Tito lidé, kterým jsme umožnili žít s námi v České republice, toho udělali mnoho opravdu sami. Byli to dobří lidé a ti, kteří tu zůstali, jsou v České republice platnými občany. Jsou to většinou vzdělaní lidé, pracovití, někteří umělci, pracují v „neziskovkách“ a pomoc, kterou dostali, posílají dál. Výborně vaří a učí i nás vařit balkánské speciality a jsou také velice pohostinní, musím přiznat, že více než většina

Čechů. Jsou velmi srdeční, přátelští, někdy impulzivní, nikdy se s nimi nenudíte. Jsou to lidé, nejsou dokonalí, mají své chyby, tak jako my. Česká legislativa je pro ně však často překážkou, nyní například tyto ženy řeší problémy s důchody, které jim podle našich zákonů nemohou být vypláceny, vždyť pokud k nám přišly ve věku 35ti až 45ti let, nemají odpracováno potřebných 35 let v Čechách a pokud s výchozí zemí nemáme smlouvu v sociální oblasti, je to problém. A cizinci se statusem uprchlíka nemohou kontaktovat svou vlast.⁷¹ Z toho je patrné, že někteří z nich mají problémy s přesídlením doposud. Jsou to stateční lidé a mnohdy museli začínat znovu svou kariéru a učit se těžký jazyk ve věku, kdy už se učit je náročné. Mají můj obdiv a respekt, za to, co v životě dokázali. Za jejich významné pomoci jsme vytvářeli legislativní ukotvení azylu, kdo by také mohl být lepším spolupracovníkem v této problematice. Pokud bych měla odpovědět na otázku: Jak dopadlo jejich začlenění, řekla bych: Oni to zvládli. Někdy jsme jim pomohli více, někdy méně významně.

Lze tedy tato zkušenost, kterou jsme udělali v devadesátých letech využít i v budoucnosti? V některých aspektech jistě. Poslouchejme, co nám oni úspěšně integrování říkají, oni vědí, o čem mluví. Vyvolejme veřejnou diskuzi, ale nikoli na základě pouhých emocí a xenofobních názorů. Lze to ještě vůbec? Doufejme, že ano. Většina politiků již chápe, že důležitá je pomoc na místě konfliktů či problémů. Je-li imigrace tou jedinou možností, shoduje se většina cizinců na důležitosti právě přístupu politiků, integrační postupy a přístupy jsou jejich zodpovědností. Měli jsme to štěstí, že lidé z Balkánu se v Čechách integrovali většinou úspěšně a jejich počet je v podstatě zanedbatelný.

Hovořila jsem s několika cizinci, kteří zde zůstali a někteří z nich již dnes považují za svůj domov Českou republiku, jiní mají nyní dva domovy. Vrátit zpět se většinou nechtějí, jejich vlast již není stejná a u nás už mají větší jistoty, nové přátele, nový život. Mnozí z nich podnikají, realizují se a jsou zde šťastni, jejich děti studují a jsou integrováni v naší společnosti. Ti ostatní, kterým se zde nedařilo a mohli tak učinit, se vrátili zpět do vlasti nebo přesídlili jinam. V integraci nastaly jisté obtíže, někdy jazykové, jindy sociální a zde hrály významnou úlohu nestátní neziskové organizace, které za součinnosti se státním aparátem, těmito lidem dokázaly pomoci a dělají to do dneška.

⁷¹ IDNES.cz: Zprávy. Domáci. *Migrantky z Jugoslávie jdou v Česku do penze. Nálepka cizinek jim zůstává.* Dostupné z : https://zpravy.idnes.cz/migrantky-z-balkanu-vyzkum-dfz-domaci.aspx?c=A160615_104944_domaci_zt

Myslím si, že nelze jednoduše zobecnit, jaký byl přístup českých občanů k těmto uprchlíkům. Byl různý. Na obou stranách musíme vidět člověka, byli, a jsou, to jednotliví lidé. Jak uvádí J. Karlová, důležitý je dialog, „dvoustranný monolog“ nefunguje.⁷²

⁷² BURDA, František. *Člověk jako východisko dialogu kultur*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2013. *Studia transculturalia*, s. 24. ISBN 978-80-7405-315-3.

ZÁVĚR

Hlavním cílem mojí práce bylo zjistit, jak probíhala v 90. letech 20. století integrace cizinců, kteří museli opustit své domovy, a to především ve strachu o holý život. Tito lidé potřebovali ochranu a my jsme jim ji poskytli. Naše přijetí znamenalo mnoho pro ně, a mnoho i pro nás, jako symbol toho dobrého, lidského.

Snažila jsem se zjistit, co nejvíce o situaci uprchlíků a situaci v České republice v té době. Studovala jsem literaturu z oblasti historie, sociologie, politiky, získala jsem Sborník Správy Uprchlíckých Zařízení Ministerstva vnitra, navštěvovala neziskovou organizaci, která se zabývala problematikou integrace v letech devadesátých a zabývá se jí doposud (Sdružení pro integraci a migraci). Dále jsem vyhledávala informace z tisku, internetu a v archivu Českého rozhlasu, kde jsem poslouchala především pořad *Zaostřeno na cizince*, který uvádí Goranka Oljača, bývalá válečná reportérka Rádia Sarajevo z roku 1992.

Významným faktorem integrace osob byla snaha na obou stranách. Nejen náš stát něco nabízel uprchlíkům, také oni měli co nabídnout a udělali to. Obohatili naši zem o své talenty, dovednosti a schopnosti, vykonali mnoho práce pro naši společnost. Byli to lidé aktivní, kteří nečekali se založenými rukama, co jim Česká republika nabídne.

Významným zlepšením by mohlo být lepší fungování úřadů a jasná srozumitelná pravidla. Složitá legislativa situaci stěžuje na obou stranách.

Popsala jsem situaci v době 90. let s odkazem do dnešní doby, která musí čelit novým výzvám, ale může využít již získaných zkušeností s možností aplikace na dnešní podmínky.

„Dvacátý červen byl Valným shromážděním OSN vyhlášen Světovým dnem uprchlíků. Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky při této příležitosti každoročně spouští osvětovou kampaň upozorňující na osudy těchto lidí a těžká životní rozhodnutí, kterým jsou uprchlíci vystaveni, pokud jsou nuceni opustit svůj domov kvůli válečným konfliktům, pronásledování a porušování lidských práv.“⁷³

⁷³*Inbaze.cz: aktuality* [online]. 2014 [cit. 2018-06-06]. Dostupné z: <http://www.inbaze.cz/20-cerven-svetovy-den-uprchliku/>

LITERATURA

- BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.
- BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ, ed. *Etnické komunity v kulturním kontextu*. Praha: Ermat, 2008. ISBN 9788087178010.
- BITTNEROVÁ, D., MORAVCOVÁ M. a kol.: *Kdo jsem a kam patřím? Identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Praha: Sofis, 2005
- BURDA, František. *Člověk jako východisko dialogu kultur*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2013. *Studia transculturalia*. ISBN 978-80-7405-315-3.
- BURDA, František. *Za hranice kultur: transkulturní perspektiva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. ISBN 978-80-7325-402-5.
- DIENSTBIER, Jiří. *Daň z krve*. Praha: Lidové nakladatelství, 2002. ISBN 8071065854.
- ČIŽINSKÝ Pavel, DUNDR Tomáš, FALTOVÁ Magda, HOLÁ Eva, HRADEČNÁ Pavla, JELÍNKOVÁ Marie, KUČERA Libor, ROZUMEK Martin, ŠPERLOVÁ Iva, VALENTOVÁ Eva (2012): *CIZINECKÉ PRÁVO, práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR - jejich zaměstnávání a podnikání, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení - řízení a provozování vozidla cizinci - přístup ke vzdělání a studiu*. Linde, Praha.
- GEERTZ, Clifford. *Interpretace kultur: vybrané eseje*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. *Studie (Sociologické nakladatelství)*. ISBN 80-85850-89-3.
- GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011. *Psyché (Grada)*. ISBN 978-80-247-2798-1.
- GLENNY, Misha. *Balkán: 1804-1999 : nacionalismus, válka a velmoci*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB art, 2003. ISBN 80-7257-976-2.
- HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. *Beckovy odborné slovníky*. ISBN 978-80-7400-059-1.
- HRADEČNÁ, Pavla, Marie JELÍNKOVÁ, Petra EZZEDDINE a Hana HAVELKOVÁ. *Ženy na vedlejší koleji(?): gender, migrace a stárnutí*. Praha: Sdružení pro integraci a migraci, 2016. ISBN 978-80-906488-1-4.

- HOLÝ, Ladislav. *Malý český člověk a skvělý český národ: národní identita a postkomunistická transformace společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-97-4.
- HRUBEC, Marek, ed. *Demokracie, veřejnost a občanská společnost*. Praha: Filosofia, 2004. Filosofie a sociální vědy. ISBN 80-7007-211-3.
- JUDT, Tony a Timothy SNYDER. *Intelektuál ve dvacátém století: rozhovor Timothyho Snydera s Tonym Judtem*. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Prostor, 2013. Obzor (Prostor). ISBN 978-80-7260-289-6.
- JUDT, Tony. *Poválečná Evropa: historie po roce 1945*. V Praze: Slovart, 2008. ISBN 978-80-7391-025-9.
- JUDT, Tony. *Zle se vede zemi: pojednání o naší současné nespokojenosti*. Vyd. 1. v Praze: Rybka, 2011. ISBN 978-80-87067-32-1.
- KRÁTKÝ, Karel (ed.). *Česká zahraniční politika: Česká republika v Radě bezpečnosti OSN*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1997. ISBN 8085864398.
- KUPKA, Jiří Svetozar. *Balkánský sud prachu*. Český Těšín: Agave, 2003. Zapomenuté války. ISBN isdn80-86160-76-9.
- LEONTIYEVA, Yana a Martin VÁVRA. *Postoje k imigrantům*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2009. ISBN 978-80-7330-173-6
- MAREŠ, M., KOPEČEK, L., PEČÍNKÁ, P., STÝSKALÍKOVÁ, V. : *Etnické menšiny a česká politika. Analýza stranických přístupů k etnické a imigrační politice po roce 1989*.
- NAIMARK, Norman M. *Plameny nenávisti: etnické čistky v Evropě 20. století*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 80-7106-751-2.
- PETRÁŠ, René, Helena PETRŮV a Harald Christian SCHEU (eds.). *Menšiny a právo v České republice*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2009. ISBN 978-80-87284-00-1.
- STÝSKALÍKOVÁ, Věra, SMEKAL, Hubert (ed.). *Zahraniční a bezpečnostní politika vybraných zemí Balkánu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2004, 217 s. ISBN 80-210-3572-2
- ŠATAVA, L.: *Jazyk a identita etnických menšin. Možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON, 2009.
- ŠESTÁK, Miroslav. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. Dějiny států. ISBN 80-7106-266-9.
- ŠÍŠKOVÁ, T.: *Menšiny a migranti v České republice: My a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha 2001.

- TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ, ed. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR*. Brno: Barrister&Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-19-8.
- UHEREK, Zdeněk a Veronika BERANSKÁ. *Analýza státního integračního programu pro azylanty*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2012. ISBN 978-80-87112-65-6.
- URBAN, Jan. *Všem sráčům navzdory: válka, o které nechcete nic vědět*. Praha: GG, 1996. ISBN 80-901896-3-6.
- VESELÝ, A. - NEKOLA, M.: *Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe*. Praha, 2007.
- VESELÝ, Zdeněk. *Nástin dějin české zahraniční politiky*. Vyd. 4., dopl. Praha: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1501-4.
- VOLF, Miroslav. *Odmítnout nebo obejmout?: totožnost, jinakost a smíření v teologické reflexi*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2005. Teologie (Vyšehrad). ISBN 80-7021-764-2.
- ZBOŘIL, František. *Československá a česká zahraniční politika: minulost a současnost*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-38-7.

DALŠÍ ZDROJE

www.cizinci.cz

www.inbaze.cz

www.mvcr.cz

www.migraceonline.cz

www.migrace.com

www.portal.gov.cz

www.rozhlas.cz

www.zakonyprolidi.cz

PŘÍLOHY

Příloha A – Obrázky

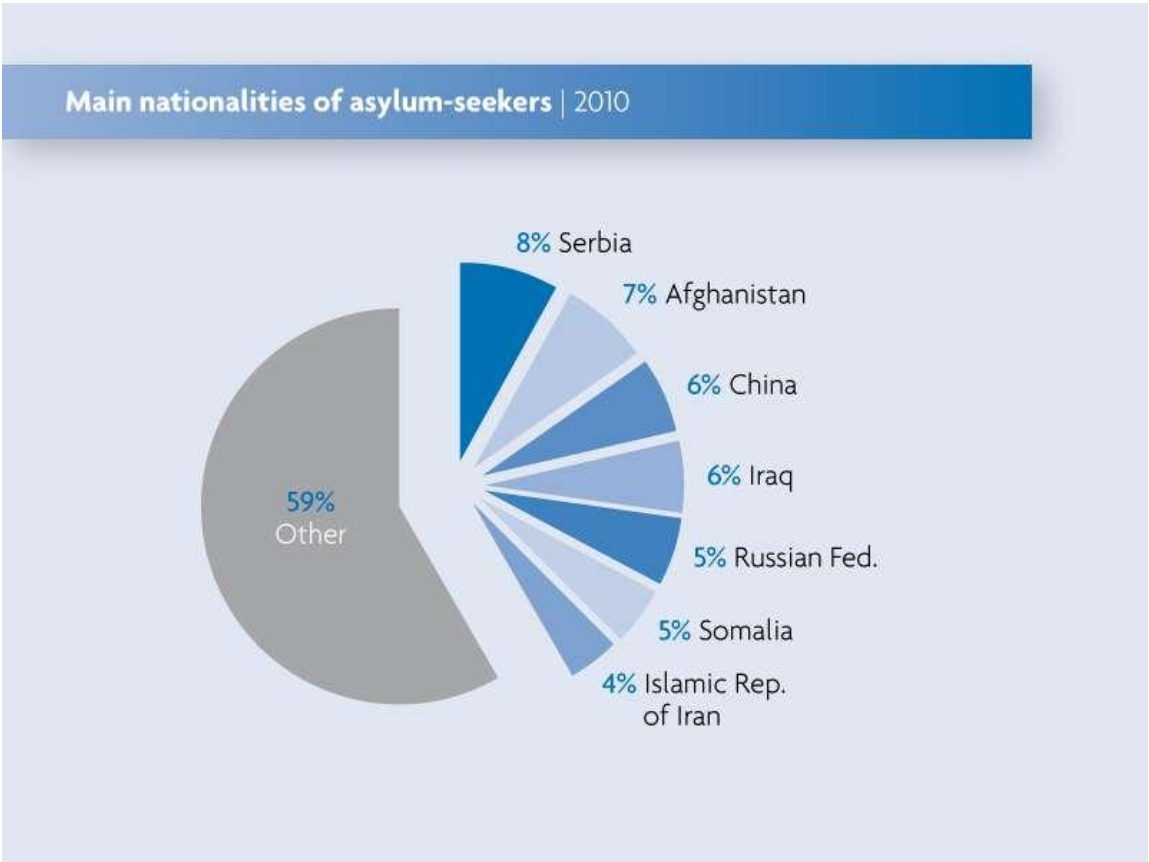
Obrázek 1 Mapa - náboženské rozdělení Balkánských zemí

Obrázek 2 Ženy od vedle, z dokumentu

Obrázek 3 Kurz vaření balkánských specialit s paní Vesnou (první zprava)

Obrázek 4 Graf rok 2010 - počet žádostí o azyl

Obrázek 5 Foto ze společného vystoupení srbského kulturního spolku Radost z Prahy a folklórního souboru Diogen z Bělehradu v rámci akce Praha - srdce národů

Obrázek 6 Foto folklórního souboru Diogen z Bělehradu, Praha - srdce národů, v hledišti první zleva Zvezdana Marković

Obrázek 7 Práce designérky Darii Podboj

SIMI vás zve na kurz přípravy balkánských specialit s

VESNOU PEULIĆ Z BOSNY

KDY: 21. 6. 2017, 18:00 – 21:00 h

KDE: Fair Food Bistro, Albertov 6, Praha 2, přízemí budovy Přírodovědecké fakulty UK

VSTUPNÉ: dobrovolné

REGISTRACE: na email dederova@refug.cz, tel.: 603839076

Zástěry s sebou. Kapacita omezená.

Tešíme se na vás.

Kurz pořádá Sdružení pro integraci a migraci, o.p.s., v rámci projektu Crossing borders mezi Pražany, za finanční podpory Magistrátu hl. m. Prahy.

WWW.MIGRACE.COM

WWW.FOODBLOG.MIGRACE.COM

Obrázek 8 Leták na akci pořádanou SIMI

Příloha B – Odpověď SUZ MV

Správa
Uprchlických
Zařízení Ministerstva vnitra

Stížnosti, podněty, informace dle zákona č. 106/1999 Sb. / V / 5

V Praze dne 8. 6. 2017

Vaše č. j.:
Naše č. j.: UT-13117/2017
Naše sp. zn.: UT-13117/2017/02
Počet listů: 1
Počet příloh: 0

Jana Doláková
Kryšpínova 527/2
109 00 Praha – Dolní Měcholupy

Poskytnutí informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů

Vážená paní Doláková,

dne 1. 6. 2017 jsme obdrželi Vaši žádost o poskytnutí informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů. Ve své žádosti se nás tážete na informaci, v jakých uprchlických zařízeních na území ČR byli ubytováni uprchlíci v období balkánského konfliktu v 90. letech, jaké byli národnosti a v jakém počtu.

V této věci Vám sdělují následující:

- 1) Správa uprchlických zařízení MV vede v souladu s § 71 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů, provozní informační systém, ve kterém eviduje všechny klienty, kterým poskytuje služby. Odst. 4 výše uvedeného ustanovení zákona však nařizuje, že: „Údaje, které se nezlikvidují neprodleně po ukončení hlášení pobytu nebo ubytování cizince v azylovém zařízení, se uschovají po dobu 5 let počínajících koncem účetního období, kterého se týkají, popřípadě plynoucí od data ukončení hlášení pobytu cizince v azylovém zařízení nebo ukončení ubytování cizince v azylovém zařízení; po uplynutí této doby se zlikvidují.“ Z tohoto důvodu nemáme v současné době žádné použitelné informace pro účely odpovědi na Vaši žádost.
- 2) Ani dříve a ani v současné době jsme neevidovali národnosti klientů. Jako údaj je v provozním informačním systému vedena pouze informace o jejich státní příslušnosti.
- 3) Pro Vaše studijní účely Vám v příloze přikládám Sborník prací vycházejících z dat za období 1990-2004, který Správa uprchlických zařízení MV vydala v roce 2005.

S pozdravem

Mgr. Petr Pondělíček
vedoucí odboru práce s klienty

Přílohy

Sborník prací vycházejících z dat za období 1990-2004 (186 stran)

Vyřizuje: Mgr. Michal Tétauer
Tel.: (+420974827110)

Lhotecská 7, 143 01 Praha 4
Adresa pro doručování:
PO BOX 110, 143 00 Praha 4
www.suz.cz

Mgr. Petr Ponděl
2017.06.09 08:25:53

Signer:
CN=Mgr. Petr Pondělíček
C=
O=Správa uprchlických zaří

Public key:
RSA/2048 bits

tel.: 974 827 118
fax: 974 827 280
e-mail: podatelna@suz.cz
ID sdhranky: 7rulytpv